

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra Psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pohled učitelek mateřských škol na nadané děti

The View of Preschool Teachers to a Gifted Children

Nikola Svojtková

Vedoucí práce:	Mgr. Radka High
Studijní program:	Specializace v pedagogice (B7507)
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy (B MS)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci s názvem Pohled učitelek mateřských škol na nadané děti vypracovala samostatně, pouze s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

V Praze 18. 4. 2018

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí práce Mgr. Radce High za cenné rady, trpělivost a ochotu v průběhu psaní této práce. Dále bych ráda poděkovala svému partnerovi Ondřeji Duškovi a svému otci Mgr. Jiřímu Helešicovi za pomoc a péči o syna, trpělivost a podporu, kterou mi poskytovali během celého studia.

Abstrakt

Tato bakalářská práce s názvem: „Pohled učitelek mateřských škol na nadané děti,“ se zabývá pohledem a vnímáním učitelek mateřských škol na nadané žáky. Práce je dělena na dvě části. V první části je teoreticky popsáno nadání, oblasti nadání, vzdělávání nadaných dětí dle současně platné legislativy. Teoretická část se zaměřuje na nadané děti v prostředí mateřské školy. Popisuje obecné charakteristiky nadaného dítěte, identifikaci nadaného dítěte v mateřské škole a dotýká se problematických aspektů při identifikaci nadaných dětí v obecné rovině. V teoretické části jsou obecně popsány základní principy práce s nadanými dětmi v mateřské škole, možnosti rozvíjení nadaných dětí v mateřské škole a podpůrná opatření pro nadané děti v prostředí mateřské školy.

Druhá část je výzkumné šetření, které se soustředí na pohled učitelek mateřských škol na nadané žáky. Dále se zaměřuje na vnímání učitelek mateřských škol nadaného dítěte v prostředí mateřské školy. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jestli jsou učitelé mateřských škol schopni registrovat nadaného žáka v mateřské škole. Na základě tohoto cíle byla stanovena výzkumná otázka: Jestli jsou učitelky mateřských škol schopné registrovat nadaného žáka?

K dosažení stanoveného cíle bylo využito kvalitativního výzkumného šetření formou polostrukturovaného rozhovoru a následné analýzy. Výzkumný soubor byl tvořen sedmi respondenty, z toho bylo dotazováno šest žen a jeden muž, v různých státních mateřských školách s běžným ŠVP. Rozhovory byly se souhlasem dotazovaných respondentů nahrávány, přepsány, analyzovány a následně rozděleny do devíti kategorií a čtyř podkategorií.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že většina dotazovaných respondentů dokázala registrovat nadaného žáka v prostředí mateřské školy. Na základě výzkumného šetření bylo zjištěno, že většina dotazovaných respondentů neznala metody práce s nadaným žákem a část respondentů nepovažovala identifikaci nadaného dítěte v předškolním období za důležitou. Menší část dotazovaných respondentů byla toho názoru, že nadání je důležité rozvíjet až v pozdějším věku dítěte.

Klíčová slova

Nadané dítě, mateřská škola, učitelka mateřské školy

Abstract

This bachelor thesis with the title Nursery School Teachers' View of Talented Children presents the teachers' reception and observation of talented children in kindergartens. The thesis is divided into 2 parts. The first part defines talents in various fields and subjects and describes the education of young people according to the current legislation. This theoretical part focuses on talented children in the settings of kindergartens. It describes general features of talented children, the identification of a talented child in a kindergarten, and mentions problematic aspects within the identification of talented children in general. There are also outlined basic principles of the work with talented children in kindergartens, possibilities of their development and supporting measures taken for the talented children in the environment of kindergartens.

The second part is the research that focuses on the nursery school teachers' view of the talented children. Further this part studies the teachers' reception of the talented children in the settings of kindergartens. The aim of this thesis was to find out if the nursery school teachers are able to recognize a talented child in a kindergarten. Considering this aim, there was set the researching question: Are the nursery school teachers able to recognize a talented child?

To reach the set aim, there was used a qualitative research in the form of a half-structured interview. The researched group included 7 respondents. 6 women and 1 man were questioned in various state nursery schools with common educational programmes. The interviews, with the consent of the questioned respondents, were recorded, rewritten, analysed and then divided into nine categories and four subcategories.

The results of the research showed that most of the questioned respondents were able to recognize a talented pupil in the environment of a kindergarten. The research also found out that most of the questioned respondents didn't know methods of work with a talented pupil. And a part of respondents didn't find the identification of a talented child in the pre-school period important. A smaller part of respondents suggested that the developing of a talent is important at the older age of a child.

Keywords

Gifted child, preschool, teachers in preschool

Obsah

ÚVOD	- 8 -
TEORETICKÁ ČÁST.....	- 9 -
1.1 TERMINOLOGIE NADÁNÍ.....	- 9 -
1.2 NADÁNÍ A TALENT.....	- 10 -
1.3 OBLASTI NADÁNÍ	- 12 -
1.3.1 <i>Intelektová oblast a oblast řeči</i>	- 12 -
1.3.2 <i>Oblast jemné a hrubé motoriky</i>	- 13 -
1.3.3 <i>Časní čtenáři</i>	- 13 -
1.3.4 <i>Oblast tvořivosti</i>	- 14 -
1.3.5 <i>Sociálně emoční oblast</i>	- 14 -
1.3.6 <i>Specifické oblasti</i>	- 15 -
1.4 VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH DĚTÍ DLE SOUČASNÉ PLATNÉ LEGISLATIVY	- 15 -
1.5 NADANÉ DĚTI.....	- 16 -
1.6 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA NADANÉHO DÍTĚTE	- 16 -
1.7 IDENTIFIKACE NADANÉHO DÍTĚTE V MATEŘSKÉ ŠKOLE	- 18 -
1.8 PROBLEMATICKÉ ASPEKTY PŘI IDENTIFIKACI NADANÝCH DĚTÍ.....	- 22 -
1.9 ZÁKLADNÍ PRINCIPY PRÁCE S NADANÝMI DĚTMI V MATEŘSKÉ ŠKOLE	- 26 -
1.10 MOŽNOSTI ROZVÍJENÍ NADANÝCH DĚTÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	- 27 -
1.11 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PRO NADANÉ DĚTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	- 28 -
PRAKTICKÁ ČÁST	- 30 -
1.12 CÍL VÝZKUMU.....	- 30 -
1.12.1 <i>Charakteristika výzkumného vzorku</i>	- 30 -
1.13 VÝZKUMNÉ METODY.....	- 32 -
1.14 OTÁZKY K ROZHOVORU	- 33 -
1.14.1 <i>Výzkumná otázka</i>	- 33 -
1.14.2 <i>Analýza rozhovorů</i>	- 34 -
1.15 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	- 35 -
1.15.1 <i>Kategorie Základní charakteristiky nadaného dítěte</i>	- 36 -
1.15.2 <i>Kategorie Projevy nadaného dítěte v kolektivu mateřské školy</i>	- 38 -
1.15.3 <i>Kategorie Hra nadaného dítěte v mateřské škole</i>	- 38 -
1.15.4 <i>Podkategorie Typy her nadaného dítěte</i>	- 39 -
1.15.5 <i>Kategorie Problémy nadaného dítěte v mateřské škole</i>	- 40 -
1.15.6 <i>Kategorie Oblasti úspěchu nadaného dítěte</i>	- 41 -
1.15.7 <i>Kategorie Oblasti nadání</i>	- 42 -
1.15.8 <i>Podkategorie Výtvarná oblast a hudební oblast</i>	- 43 -
1.15.9 <i>Podkategorie Předmatematická oblast a oblast čtenářské pregramotnosti</i>	- 43 -
1.15.10 <i>Kategorie Vrozené / Získané nadání</i>	- 44 -
1.15.11 <i>Kategorie Rozvoj nadaného dítěte v mateřské škole</i>	- 45 -
1.15.12 <i>Kategorie Identifikace nadaného dítěte v mateřské škole</i>	- 46 -
1.15.13 <i>Podkategorie Postup při ověřování nadání u dítěte v mateřské škole</i>	- 47 -
1.15.14 <i>Kategorie Metody práce s nadaným žákem v mateřské škole</i>	- 48 -
1.16 POROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÝCH PRACÍ	- 49 -

DISKUZE.....	- 51 -
ZÁVĚR.....	- 54 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 56 -
PŘÍLOHY	- 58 -
1.17 PŘÍLOHA 1 – ROZHOVORY S DOTAZOVANÝMI RESPONDENTY	- 58 -
1.17.1 Respondentka č. 1:	- 58 -
1.17.2 Respondentka č. 2:	- 61 -
1.17.3 Respondentka č. 3:	- 64 -
1.17.4 Respondentka č. 4:	- 67 -
1.17.5 Respondentka č. 5	- 70 -
1.17.6 Respondentka č. 6:	- 74 -
1.17.7 Respondent č. 7:	- 77 -
SEZNAM ZKRATEK	- 81 -

Seznam tabulek

Tabulka 1 Údaje respondentů	- 31 -
Tabulka 2 Přehled kategorií dítěte	- 35 -

Úvod

Bakalářská práce se zabývá pohledem učitelek mateřských škol na nadané děti. V dnešní době jsou nadané děti velmi diskutovaným tématem. Toto téma mne zaujalo z toho důvodu, že mateřská škola má být pro dítě rozvíjejícím a bezpečným prostředím, a proto pokládám za velmi důležité, aby učitelky mateřských škol byly schopné rozlišovat „běžné dítě“, od dítěte potencionálně nadaného, protože nadané dítě potřebuje odlišný přístup. V bakalářské práci jsem se zabývala otázkou, jestli učitelky mateřských škol jsou schopné vnímat nadaného žáka.

Teoretická část se opírá o terminologii nadání, předkládá přehled o nadaných dětech v mateřské škole a nastiňuje legislativní zakotvení o nadaných dětech. Dotýká se oblastí nadání a identifikací nadaných dětí. Věnuje se obecné charakteristice nadaných jedinců a uvádí základní principy práce s nadanými dětmi v mateřské škole. Popisuje možnosti rozvoje nadaných dětí v prostředí mateřské školy. Hovoří o podpůrných opatřeních v mateřské škole. Popisuje některé metody práce s nadanými dětmi v prostředí mateřské školy.

Empirická část je postavena na základě kvalitativního výzkumu. Využívá metodu polostrukturovaného rozhovoru. Analýza rozhovorů je prováděna na základě otevřeného kódování. Respondenti jsou učitelé z různých státních mateřských škol s běžným školním vzdělávacím programem.

Cílem bakalářské práce je analyzovat povědomí učitelek mateřských škol na nadané děti v prostředí mateřské školy.

Teoretická část

1.1 Terminologie nadání

Nadání je pojem, který autoři definují různými způsoby, neexistuje jediná definice, která by nám tento termín jasně vymezila. Existují různé koncepty nadání, které byly představeny v mnoha publikacích různými autory. Mudrák (2015) uvádí ve své knize definici Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, která definuje nadaného žáka jako, „*jedince, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech*“ (Vyhláška MŠMT ČR 73/2005). V současné době existuje několik způsobů pojetí nadání. Někteří autoři pojmají nadání tak, že uvádějí tvrzení, že nadání má každý člověk a záleží jen v jaké oblasti a jak je dané nadání vysoké. (Fořtíková, 2009). Oproti těmto autorům stojí autoři, kteří zastávají názor, že nadání se týká jen určitého procenta populace a je výjimečné (Fořtíková, 2009). Dále tato autorka (Fořtíková, 2009) ve své publikaci uvádí, že neexistuje ani jednoznačný konsenzus, co je nadání, talent, ale ani jak můžeme zcela jasně určit nadaného žáka. Autoři uvádějí více pohledů, které můžeme vnímat, pokud bychom chtěli definovat nadání. Fořtíková (2009) řeší problematiku terminologie mezi pojmy nadání versus talent. Touto otázkou se zabývá také ve své knize autorka Hříbková (2009), která uvádí autory se dvěma odlišnými přístupy viz níže. Pedagogický slovník definuje nadání jako: „*Schopnosti člověka pro takové výkony určitých činností, intelektuálního nebo fyzického charakteru, které se mohou jevit jako výjimečné ve srovnání s běžnou populací. Podle některých teorií je nadání přirozenou vlastností každého normálního jedince (každý má dispozice k něčemu). V pedagogickém pojetí převládá tradiční představa o nadání jako o výjimečné složce osobnosti některých jedinců, zejm. nadání intelektuálního typu (např. pro osvojování cizích jazyků, umělecký talent aj.)*.“ Autoři H.J. Eysenck a P. T. Barrett (1993) definují nadání třemi způsoby. První definice je vysvětlována jako synonymně s vysokým IQ, které se zjišťuje na základě testů inteligence. V dnešní době je tento přístup preferován a využití nalezneme například v biologických výzkumech nadání. Za další uvádí nadání ve spojitosti s kreativitou a ve třetím případě autoři uvádí pojem nadání jako vysoký stupeň rozvoje speciálních schopností. Pro nadání existuje několik set definic. V 60. letech utřídil a analyzoval 113 definic nadání L. J. Lucito (1964, s.182). V publikaci uvádí

šest definic nadání. Jedná se o ex post facto definici, IQ definici, sociální definici, procentuální definici, kreativní definici a definici nadání, která se opírá o Guilfordův model struktury intelektu. Autorka Laznibatová (2007) popisuje šest definic nadání stejně jako Lucito (1964, s.1825). Ex post facto definice, IQ definice, sociální definice, procentuální definice, definice zdůrazňující kreativitu, definice, které vznikly při rozpracování modelů inteligence. Kroupová et al. (2016) uvádí, že základem definice nadání jsou tři přístupy k nadání: „Jako první postoj k nadání vidíme tyto přístupy:

- 1) psychopatologický (intelektová výjimečnost je považována za mentální poruchu),
- 2) sociálně historický (za nadané jsou považováni jedinci, kteří z historického hlediska zanechali lidstvu epochální výtvoř),
- 3) statistický (nadání se definuje jako jistá mentální schopnost proti zbytku populace“ (Kroupová et al., 2016).“

Kroupová et al. (2016) dělí definice nadání na tři oddíly. První definice se týká inteligenčního koeficientu, druhou definici Kroupová et al. (2016) popisuje jako definici, která je založena na talentu daného jedince. Třetí definice je postavena na základě tvořivosti. (Kroupová et al., 2016).

Dočkal (2005) hovoří o tom, že jedinec má jen jedno nadání, které se popisuje všemi svými složkami.

Hartl (2004) uvádí, že je nadání chápáno jako soubor vloh, kdy vlohy jsou důležité předpoklady pro rozvíjení schopností. Nejvíce se pojem nadání podle Hartla (2004) užívá ve spojitosti s jedinci, kteří jsou schopni podávat nadprůměrné výkony v různých oblastech. V psychologickém slovníku dále Hartl (2004) hovoří o tom, že jedinci podávají výkony hlavně v tělesné oblasti a v oblasti duševní (Hartl, 2004).

1.2 Nadání a talent

Nadání a talent. Tyto dva termíny vědci stále nebyli schopni po mnoho let jednoznačně vymezit. V některých publikacích nadání označují autoři jako synonymum talentu. Například se jedná o autory: Dočkal, Mönks, Ypenburg (Hříbková, 2009). Jinde je nadání považováno za nejvyšší stupeň talentu (Šnýdrová, 2008), takže vyvstává otázka, jaká je tedy pravda? Jsou tyto dva termíny rozlišitelné nebo nikoli? (Dočkal, 2005).

Pojem talent je definován např. autorem Hartlem (2004) v psychologickém slovníku jako vyšší stupeň nadání, tzn., že je uváděn jako tvořivé nadání. Slovník uvádí, že talent je vrozený. Hartl (2004) uvádí, že talent je soubor schopností, které umožňují talentovanému jedinci podávat nadprůměrné výkony (Hartl, 2004).

V pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 1998) je nadání definováno jako synonymum k pojmu talent. Průcha, Walterová a Mareš (1998) uvádějí, že se jedná o schopnosti, které má jedinec oproti svým vrstevníkům výjimečné a nadprůměrné, tudíž je schopen podávat mimořádné výkony (Průcha, Walterová, Mareš, 1998).

Ve většině publikací uvádějí autoři nadání a talent jako synonyma. Laická veřejnost rovněž přisuzuje těmto pojmům také charakter synonym (Havigerová, 2013).

S tím se shodují i autoři Dočkal (2005), Mönks, Ypenburg (2002), kteří považují nadání a talent za slova stejného nebo podobného významu.

Oproti těmto autorům stojí autoři, kteří tyto pojmy diferencují. Například Hříbková (2009) uvádí, že talent je úzce vymezená schopnost a nadání jsou všeobecnější předpoklady jako je všeobecná inteligence (Hříbková, 2009).

Dále Šnýdrová (2008) také patří k autorům, kteří talent a nadání rozlišují. Šnýdrová (2008) hovoří o nadání jako o souboru dobře rozvinutých schopností, kdy jedinec díky těmto schopnostem podává mimořádné výkony v různých činnostech. Oproti tomu talent vysvětluje Šnýdrová (2008), jako vyšší stupeň rozvinutých schopností a jedinec podává mimořádné výkony v určité oblasti. Pokud se talent ještě mimořádně rozvine, tak Šnýdrová (2009) hovoří o genialitě. Talent však není podle Šnýdrové (2009) jednoznačně chápán. Podle Šnýdrové (2009) autoři chápou talent jako mimořádné nadání nebo je brán jako mimořádná schopnost (Šnýdrová, 2008).

Dočkal (2005) uvádí, že někteří autoři, kteří píší anglicky, nahlíží na pojem nadání tím způsobem, že nadání se podle nich dotýká pouze činností intelektových, a to například matematiky, jazyků a dalších, zatímco talent používají tito autoři v souvislosti s neintelektovými činnostmi kupříkladu sport, umění apod (Dočkal, 2005).

V této bakalářské práci se přikláním k autorům, kteří považují nadání a talent za synonyma.

1.3 Oblasti nadání

Mertin, Gillernová et al. (2010), hovoří o snaze přiblížit projevy chování nadaného dítěte v předškolním věku. V předškolním období pozorujeme, že nadané děti, které pocházejí ze stejného sociokulturního prostředí jako běžné děti, se liší v projevech svou kvalitou i kvantitou. Podle Mertina, Gillernové et al. (2010) je důležité zaměřit se na pozorování chování dítěte a jeho projevů v různých oblastech (Mertin, Gillernová et al., 2010).

1.3.1 Intelektová oblast a oblast řeči

Hříbková (2009) hovoří o tom, že nejvíce je pozorován akcelerovaný vývoj dítěte v intelektové oblasti. Hříbková (2009) uvádí, že nadané děti jsou schopné velmi brzo zobecňovat. U nadaných dětí autorka (2009) zaznamenává brzký nástup kritického myšlení oproti jejich vrstevníkům. Podle Hříbkové (2009) dochází pod vlivem kritického myšlení u nadaných dětí k pochybování.

Hříbková (2013) pozoruje u nadaných dětí velmi raný nástup řeči. Dále autorka (2013) uvádí, že nadané dítě má velmi rozvinuté komunikativní dovednosti a dokáže vhodně používat řeč ve verbálním projevu.

Podle slovenského výzkumu autorky Laznibatové (2001) se u nadaných dětí objevuje řeč již v prvním roce života. Dokonce u některých nadaných dětí Laznibatová (2001) zaznamenává řeč před nástupem prvního roku života dítěte (Laznibatová, 2001). Laznibatová (2001) dále uvádí, že nadané dítě má velmi bohatou slovní zásobu. Hříbková (2009) popisuje, že nadané dítě jeví zájem o abstraktní pojmy, které po pochopení významu rádo používá ve správném kontextu.

Dále Hříbková (2013) hovoří o tom, že nadané dítě rádo naslouchá druhým. Rádo poslouchá vyprávění příběhů nebo pohádek, přičemž klade spoustu otázek, protože ho zajímá význam pro něj nových neznámých slov. Autorka (2013) říká, že si nadané dítě obohacuje samo slovní zásobu, kterou posléze dokáže vhodně používat. Podle Hříbkové (2013) nadaný jedinec dokáže bez potíží reprodukovat příběh. U nadaných dětí se setkáváme s trváním přesného vysvětlení významu, dokud věci nepochopí dle své potřeby. Hříbková (2013) uvádí, že v řečových projevech dítěte se můžeme setkat s metaforou,

přirovnáním a analogií. Zajímavé je, že autorka hovoří o tom, že nadané dítě primárně využívá řeč k výměně nápadů nebo názorů apod.

V intelektové oblasti Hříbková (2013) zaznamenává, že nadané dítě chápe vztah mezi příčinou a následkem. Hříbková (2013) uvádí, že díky tvořivému myšlení dítěte dochází v jeho slovníku k užívání slovních spojení jako jsou například: protože, tak, když, kdyžtak, apod.

Dále autorka (2013) u nadaných dětí zmiňuje vynikající paměť. Hříbková (2013) hovoří o tom, že nadané děti jeví zájem o skládky, puzzle, hlavolamy, deskové hry a podobné intelektové činnosti.

1.3.2 Oblast jemné a hrubé motoriky

V této oblasti Gillernová, Mertin et al. (2010) uvádějí dva pohledy na nadané děti. Podle autorů (2010) můžeme v této oblasti zpozorovat u nadaných dětí, že velmi brzo sedí, lezou nebo chodí. U dětí, které vykazovaly nadání v oblasti jemné a hrubé motoriky, autoři (2010) pozorují zájem o kreslení před nástupem třetího roku života. Podle autorů Gillernové, Mertina et al. (2010) dochází u těchto dětí v pěti a v šesti letech k opisování slov a kopírování obrázků. Autoři (2010) hovoří i o tom, že to je pouze jedna stránka možných projevů. Na druhé straně Mertin, Gillernová et al. (2010) hovoří o tom, že se na druhé straně u těchto dětí mohou objevit problémy v koordinaci pohybů. Podle autorů (2010) se potíže s koordinací pohybů nadaných dětí projevují po nástupu do základní školy, kde jsou zřejmé potíže v oblasti grafomotoriky. Podle autorů Gillernové, Mertina et al. (2010) se v některých případech u nadaných dětí vyskytuje nechuť k pohybovým aktivitám. Mertin, Gillernová et al. (2010) upozorňují na vývojové nevyrovnanosti u těchto dětí, které bychom měli brát v potaz.

1.3.3 Časní čtenáři

Za časné čtenáře jsou podle Matějčka (1995) považovány nadané děti, které se naučily plynule spontánně číst do čtyř let věku. Knotová et al. (2014) uvádějí, že nadané děti mají velmi zrychlené poznávací schopnosti ve srovnání s jejich vrstevníky. Podle Knotové et al. (2014) rozpoznávají učitelé a rodiče u těchto dětí některé schopnosti odlišné od jejich vrstevníků. Dále autoři (2014) popisují, že se nadané děti dokážou soustředit delší dobu, rychle u nich nastupuje řeč, mají schopnost se rychleji učit novým věcem.

Knotová et al. (2014) uvádí, že myšlení nadaných jedinců je na vyšší úrovni oproti stejně starým dětem (Knotová, 2014).

1.3.4 Oblast tvořivosti

Oblast tvořivosti je důležitá pro další období v životě dítěte. Hříbková (2013) hovoří o tom, že v této oblasti je typickým projevem bohatá fantazie dítěte. Autorka (2013) popisuje, že fantazii u nadaného dítěte stimulujeme například četbou pohádek a dále aktivitou dítěte při hře. Hříbková (2013) říká, že hraje velkou roli rozmanitost života, kterou dítěti poskytuje jeho rodina. Podle Hříbkové (2013) jsme schopni tvořivost dítěte zaznamenat při hře se slovy i při běžné hře. Tvořivost ve hře se u dítěte projevuje používáním předmětů i hraček imaginativním způsobem. Stejně jako Hříbková (2013), tak i Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí, že nadané dítě si rádo pohrává s různými nápady, které rovněž využívá například při hře se slovy nebo v běžné hře. Hříbková (2013) říká, že u nadaných dětí je velká obliba námětových a konstrukčních her.

V neposlední řadě se Hříbková (2013) zmiňuje o tom, že nadaný jedinec má velmi dobře rozvinutou schopnost časové a prostorové orientace. Tuto schopnost jsme schopni zaznamenat dle Hříbkové (2013) v řečovém projevu dítěte.

Při zamyšlení se nad oblastí tvořivosti můžeme vypožorovat u nadaných dětí velkou flexibilitu v myšlení. Podle autorky Hříbkové (2009) nadaní jedinci dokáží vyřešit zadání daného problému originálním způsobem. Na danou otázku hledají svoji vlastní odpověď. Mertin, Gillernová et al. (2010) také zmiňují, že nadané dítě klade časté otázky a dokáže o věcech s dospělým člověkem polemizovat. Podle Hříbkové (2009) jsou nadané děti v uvažování nekonvenční.

Hříbková (2013) poukazuje i na tvořivost, která se může projevit v malbě. Nadané dítě podle autorky (2013) používá neadekvátně barvy. Konkrétní použití barev Hříbková (2013) vysvětluje jako potřebu dítěte vyjádřit emocionální prožitek. Neadekvátní použití barev podle Hříbkové (2013) nepramení u nadaných dětí z neznalosti barev.

1.3.5 Sociálně emoční oblast

V této oblasti Hříbková (2013) uvádí projevy samostatnosti a nezávislosti dítěte. Ve skupině svých vrstevníků bývá na pozici iniciátora a organizátora. Nadané dítě má sklon být v dominantní pozici, ale zároveň se podle Hříbkové (2013) dokáže vcítit do

druhého dítěte. Podle autorky (2013) jsou nadané děti schopné vhodně reagovat na potřeby druhých. Velmi dobře se dokážou adaptovat na nové prostředí.

Stejně jako Hříbková (2013), tak i autoři Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí nezávislost nadaného dítěte a jeho velmi dobré organizační schopnosti. Autoři Mertin, Gillernová et al. (2010) popisují, že nadané dítě v sociální oblasti vykazuje potřebu hledat si přátele mezi staršími dětmi nebo mezi dospělými lidmi (Mertin, Gillernová et al., 2010).

1.3.6 Specifické oblasti

V předškolním věku se nedá ještě zcela hovořit o zájmech dětí, protože děti v předškolním období se většinou zajímají o veškeré činnosti, které jim předložíme. Hříbková (2013) poukazuje na to, že pokud se jedná o nadaného jedince, vydrží u určité činnosti déle než jeho vrstevníci. Pokud nadané dítě činnost zaujme, nerado činnost opouští.

Autorka (2013) zmiňuje, že nadané dítě snáší velmi špatně, když musí činnost ukončit (Hříbková, 2013).

Podle Hříbkové (2009) v předškolním období nelze spolehlivě říci, jakým směrem se nadané dítě bude do budoucna ubírat. Dále podle autorky (2009) můžeme v předškolním věku pouze odhadovat, jestli se do jeho centra zájmu dostanou aktivity intelektového, uměleckého nebo pohybového charakteru.

1.4 Vzdělávání nadaných dětí dle současné platné legislativy

Vzdělávání nadaných žáků v České republice stanovuje Školský zákon č. 561/2004 Sb., který vstoupil v platnost 1. ledna v roce 2005. V roce 2005 vyšla zásadní Vyhláška č. 73/2005 Sb., která stanovuje vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Mimo jiné se stará o vzdělávání žáků mimořádně nadaných. Podle této Vyhlášky č. 73/2005 Sb., se za mimořádně nadaného žáka považuje žák, který vykazuje vysokou úroveň v jedné nebo ve více oblastech rozumových schopností. Dále také v oblastech pohybových, uměleckých, manuálních nebo v sociálních oblastech. Podle této Vyhlášky se může žák vzdělávat podle individuálního vzdělávacího plánu, jak je dále uvedeno v zákoně (MŠMT ČR, č. 73/2005 Sb.).

1.5 Nadané děti

1.6 Obecná charakteristika nadaného dítěte

Fořtíková (2009) hovoří o tom, že nadané dítě má své specifické charakteristiky. Pokud chceme identifikovat nadané dítě, tak bychom měli znát jeho typické projevy. Fořtíková (2009) uvádí dva úhly pohledů nadaného jedince. Autorka (2009) za prvé hovoří o pozitivních ohledech. Fořtíková (2009) hovoří o tom, že nadané dítě je extrémně vyspělé v jakékoliv oblasti učení a výkonu. Dále podle Fořtíkové (2009) můžeme u nadaného dítěte pozorovat asynchronní vývoj, tzn., že v některé oblasti nadaný jedinec vyniká a v jiné oblasti je pozadu. Fořtíková (2009) tento jev popisuje na příkladu. Kupříkladu nadané dítě dokáže ve třech letech číst, ale v pěti letech nedokáže zavázat tkaničku od bot. U nadaných dětí můžeme vidět širokou slovní zásobu a velmi vyspělý verbální projev. Paměťová složka u těchto dětí je velmi nadprůměrná. Nadané děti se velmi rychle dokáží naučit některé věci bez pomoci druhých. Oproti svým vrstevníkům zvládají složitější myšlenkové operace. Dokáží vidět souvislost mezi příčinou a následkem. Mají zájem o náročnější úkoly k řešení. Povětšinou mívají touhu sdílet své poznatky se svým okolím.

Své vědomosti dokáží uplatnit při řešení problémů. Mají zájem o dění okolo sebe a pokládají často mnoho otázek. Rády jsou ve vedení a dokáží být přirozenou autoritou. Druhý úhel pohledu, který autorka uvádí, jsou negativní ohledy. Uvedeme několik z nich. Nadané děti mohou odmítat práci a pracovat nedbale.

Dále podle Fořtíkové (2009) mohou být nadané děti velmi znervózněny tempem svých vrstevníků při řešení různých úkolů. Protestují proti rutinní práci. Vymezují se velmi často proti autoritám. Fořtíková (2009) uvádí, že nadané děti bývají často netolerantní k nedokonalosti ostatních. Podle autorky (2009) mohou být přecitlivělé vůči kritice a neradi se podřizují. Z toho všeho vyplývá, že práce s nadanými dětmi v kolektivu ostatních jedinců není vždy úplně jednoduchou záležitostí (Fořtíková, 2009).

Dočkal (2005) uvádí ve své publikaci seznam projevů nadaných dětí, který se týká předškolního a mladšího školního věku. Nadané dítě je podle Dočkala (2005) bystřejší než jeho vrstevníci a v mnoha ohledech se jeví jako šikovnější oproti vrstevnické skupině. Dočkal (2005) uvádí, že nadaný jedinec dokáže dosahovat větších výkonů buďto v obecné rovině nebo ve specifických oblastech. Podle Dočkala (2005) se někteří nadaní jedinci v předškolním období dokáží naučit spontánně číst nebo počítat v oboru nad deset.

Autor (2005) uvádí, že se zajímají o věci, o které jejich vrstevníci v předškolním období nejeví větší zájem. Nadaný jedinec má podle Dočkala (2005) smysl pro humor. Dále autor (2005) uvádí, že pokud ho něco zaujme, dokáže se na danou věc plně soustředit. Stejně jako autorka Fořtíková (2009), tak i autor Dočkal (2005) hovoří o tom, že nadané dítě může v něčem nadprůměrně vynikat, ale v něčem jiném může mít velké nedostatky. Dočkal (2005) uvádí několik z nich. Podle Dočkala (2005) se může jednat o poruchy spánku, které souvisí s nadměrnou vzrušivostí nervové soustavy. Dále se u nadaného dítěte mohou vyskytovat potíže v oblasti sociálních vztahů. Dokonce se mohou u nadaných dětí objevit poruchy výslovnosti a poruchy chování (Dočkal, 2005).

Hříbková (2009) mluví o třech podstatných znacích nadaného dítěte. Autorka považuje nadané dítě za takové dítě, u kterého je vidět akcelerovaný vývoj oproti jeho vrstevníkům. Dále se autorka Hříbková (2000) zmiňuje, že nadané dítě podává v určité oblasti nadprůměrné vynikající výkony, které jsou výjimečné ve srovnání s jeho vrstevníky. Domnívá se, že za nadané dítě můžeme považovat takové dítě, u kterého byl zjištěn mimořádný potenciál, který se ještě úplně plně neprojevil v daných oblastech. Např. se jedná o potenciál intelektový, tvořivý apod. Hříbková (2009).

Podle autorky Eriky Landau (2007) nadané děti vykazují tři typické příznaky nadání. Stejně jako autoři Dočkal (2005) a Hříbková (2009) uvádějí, že nadaní jedinci dělají rychlejší pokroky ve srovnání s jejich vrstevníky. Landau (2007) hovoří o lačnosti nadaného dítěte po vědění. Podle Landau (2007) se nadaní žáci dokáží optimálně soustředit na střed svého zájmu. Nadané děti se podle Landau (2007) učí dle svého, sledují vlastní představy a nacházejí si vlastní řešení problémů (Landau, 2007).

Portešová (2009) ve svém článku o nadaných dětech uvádí šest typů nadaných dětí. Prvním typem nadaného dítěte je podle Portešové (2009) tzv. úspěšné nadané dítě. Podle Portešové (2009) je toto dítě zcela snadno učitelem identifikováno kvůli jeho ochotě spolupracovat, vykazuje velmi dobré studijní výsledky, je velmi poslušné a nevykazuje žádné problémy s chováním.

Druhý typ, který Portešová (2009) popisuje je tzv. vysoce tvořivé nadané dítě. Pro toto dítě je podle autorky (2009) zcela typické experimentování. Portešová (2009) uvádí, že tvořivé nadané dítě se nedokáže ovládat a kontrolovat své emoce a rádo ponaučuje dospělé osoby. Podle autorky (2009) je chování tohoto dítěte velmi konfliktní.

Třetím typem je tzv. nadané dítě maskující své schopnosti. Takové dítě se zcela často snaží zamaskovat své nadprůměrné schopnosti před ostatními vrstevníky. Tyto děti bývají zpravidla velmi frustrované. Jedná se často o dívky na počátku zahájení středoškolné docházky (Portešová, 2009).

Ztroskotané, odpadlé nadané dítě Portešová (2009) charakterizuje jako dítě, které je v opozici proti všemu a všem. Má velmi nízké sebevědomí, trpí pocity neporozumění ze strany jeho okolí. Jeho školní výsledky jsou podprůměrné nebo průměrné. Toto dítě má velmi nevyrovnané výkony.

Dalším typem nadaného dítěte, který Portešová (2009) uvádí je typ nadaného dítěte s určitou vývojovou poruchou. U těchto dětí většinou neodpovídají školní výsledky jejich nadání. Bývají často mylně považováni za zcela průměrné žáky s průměrnými schopnostmi. Pro tyto děti je typické, že se obávají selhání a nejsou schopny pracovat pod časovým tlakem.

Posledním typem je tzv. autonomní nadané dítě. Toto dítě dokáže využít systému škol ke svému nejlepšímu prospěchu. Nadané dítě tohoto typu si vystačí obvykle samo. Samo sebe hodnotí velmi pozitivně (Portešová, 2009).

1.7 Identifikace nadaného dítěte v mateřské škole

Identifikací nadaných dětí v předškolním věku se zabývalo a zabývá mnoho zahraničních i domácích autorů. Kupříkladu se jedná o autory Mudrák (2015), Havigerová (2013), Laznibatová (2001) a další. Důležitost časného rozpoznání nadaného dítěte zmiňuje ve své publikaci i autorka Laznibatová (2001).

Podle autorů Mertina, Gillernové et. al. (2010) se proces identifikace nadaných dětí skládá z několika etap. První etapou je etapa nominační. Tato etapa spočívá v tom, že lidé v okolí potencionálně nadaného dítěte se domnívají, že toto dítě má právo na speciální edukační nabídku. Druhá etapa v sobě obsahuje screening potencionálně nadaných dětí.

V případě nadaných dětí v předškolním věku Gillernová, Mertin et. al. (2010) doporučují zařazovat psychologické a pedagogické metody při vyhledávání nadaných jedinců. Gillernová, Mertin et. al. (2010) ve své knize uvádějí psychologickou metodu pozorování dítěte ve standardních situacích při činnostech. Autoři M. Karnes a A. Shwedel

(1982) jsou tvůrci souborů metod pro pozorování dítěte ve standardizovaných situacích při různých činnostech v mnoha oblastech. Činnosti, ve kterých doporučují děti popisovat, jsou činnosti zaměřené na oblast intelektu, kreativity, řízení druhých, vědy, čtení, psychomotoriky a dalších oblastí.

Dalšími doplňkovými metodami jsou podle Mertina, Gillernové et. al. (2010) metody, mezi které patří individuální testy inteligence a divergentního myšlení.

Mertin, Gillernová et. al. (2010) tvrdí, že součástí identifikačního postupu je i rozhovor s dítětem.

Gillernová a Mertin et. al. (2010) uvádějí ve své publikaci pedagogickou metodu, která je zaměřena na posuzování chování dítěte. Toto chování posuzují rodiče, učitelé mateřských škol nebo blízké osoby dítěte. Podle Gillernové a Mertina et. al. (2010) posuzovatelé hodnotí projevy dítěte v široké škále v různých oblastí. U předškolních dětí autoři doporučují třístupňovou škálu hodnocení, jestli nadané dítě vykazuje známky v hodnocení dané oblasti zřídka, někdy anebo často.

Hříbková (2013) se ve svých skriptech zabývá otázkou identifikace nadaných jedinců učitelkami mateřských škol. Autorka (2013) zmiňuje, že učitelky mateřských škol mají pro identifikaci široký rejstřík metod. Učitelé dle Hříbkové (2013) mají možnost v mateřské škole pozorovat potencionálně nadaného jedince ve skupině vrstevníků. Učitelky mohou včasným rozpoznáním nadání kompenzovat nezáměr rodičů o rozvoj jejich dítěte. V mateřské škole mají učitelky možnost použít vhodné metody k identifikaci oproti rodičům v domácím prostředí dítěte. Autorka Hříbková (2013) uvádí metodu pozorování dítěte v standardních situacích a činnostech. Tato uvedená metoda je dle Hříbkové (2013), považována za nejvhodnější metodu pro předškolní věk dětí. Tato metoda má svá pravidla. Metoda se zaměřuje na činnosti intelektového rázu, vedení druhých, matematiky, vědy, čtení, psychomotoriky a na oblast uměleckou. Učitelka u této metody zadá u každé oblasti jeden úkol. Dítě dostane pomůcky potřebné pro řešení daného úkolu. Jsou jasně vymezena kritéria pro hodnocení daných činností učitelkou Hříbková (2013).

Fořtíková (2009) poukazuje na to, že vlivem časně identifikace nadaného jedince dochází k lepší integraci nadaného dítěte do běžného vzdělávacího proudu. Časná identifikace je klíčová pro nastavení kvalitního vzdělávání do budoucna. U dětí předškolního věku se přistupuje k identifikaci nadání jinak než u dítěte mladšího školního věku atd.

Volí se pro každou věkovou skupinu jiné metody identifikace. Autorka Fořtíková (2009) uvádí, že pokud se nadání včas rozpozná, tak v budoucnu dochází u nadaného žáka k lepší podpoře vzdělávání během školní docházky. Pokud dítě dokážeme včasné identifikovat, můžeme tím preventivně zamezit pod výkon, na který nám ukazují současné výzkumy. Autorka (2009) hovoří o tom, že v současné době se u nadaných dětí pod výkon vyskytuje v šedesátiprocentní míře. Podle Fořtíkové (2009) často bývají výsledky testů v raném věku zpochybňovány v důsledku toho, že nám nejsou schopny spolehlivě poukázat na schopnosti nadaného jedince. Týká se to převážně kognitivní oblasti, kde se mohou schopnosti měnit vlivem sociálních a vývojových faktorů (Fořtíková, 2009).

Dočkal (2005) uvádí, že nadané děti se mnohdy liší od ostatních dětí různými projevy. V mnoha případech se podle Dočkala (2005) nadané děti projevují negativně. Dočkal (2005) poukazuje na to, že nemůžeme očekávat, že všechny děti, které se v některých ohledech projevují negativně, jsou nadané. Dočkal (2005) říká, abychom se zaměřovali u dětí na pozitivní projevy. Existuje řada autorů, kteří vytvořili mnoho různých seznamů projevů, podle kterých lze poznat nadané dítě. Dočkal (2005) uvádí několik nejdůležitějších projevů nadání u dětí. Podle Dočkala (2005) má nadané dítě široký záběr zájmů, velmi dobře vyvinutou složku paměti a předčasně se zajímá o věci, o které jeho vrstevníci nejeví v jejich věku většinou zájem. Dočkal (2005) uvádí, že pokud nadané dítě něco zajímá, dokáže se na předmět svého zájmu plně soustředit. Autor (2005) uvádí, že se nadaný jedinec často vymezuje proti autoritám. Podle Dočkala (2005) si nadané dítě rádo vyhledává legraci a chápe humor. Dále autor (2005) uvádí, že nadané dítě má schopnost se rychle učit. V předškolním věku se zajímá brzy o počítání a dokáže se naučit číst velmi brzy. Dále dokáže dosahovat vyšších výkonů, a to buď obecně nebo v konkrétních činnostech, informace si rádo zjišťuje z různých zdrojů apod. Nadané děti podle autora (2005) mohou mít i celou řadu obtíží. Některé obtíže Dočkal (2005) popisuje. Dočkal (2005) hovoří o tom, že děti, které jsou nadané, mohou trpět poruchami spánku vlivem zvýšené vzrušivosti centrální nervové soustavy. Další obtíže se mohou objevovat v citové oblasti nebo v sociálních vztazích. S tím souvisí poruchy chování a poruchy ve výslovnosti. Mohou se vyskytovat i problémy s grafomotorikou nebo se objeví i další obtíže (Dočkal, 2005) viz výše.

I Laznibatová (2001) se přiklání k časně identifikaci nadaného dítěte v co v nejučtějším věku. V raném věku dítěte zpravidla hovoříme o latentním nadání. Autorka

Laznibatová (2001) poukazuje na existující listinu práv, která mluví o nadaných dětech. Nadané dítě má dle této listiny práv právo na to, aby bylo identifikované v co nejnižším možném věku. Včasná identifikace nadání zajišťuje nadaným dětem právo projevit svou osobnost, možnost vzdělávat se v souladu se svými potřebami. A měli by mít právo individuálního přístupu pedagogů k těmto dětem. Dnes už je všeobecně známo, že pokud je nadání odhaleno až na druhém stupni základní školy nebo až na střední škole, tak už je velmi pozdě Laznibatová (2001).

Mnoho odborníků se shoduje na tom, že nadané děti mají všeobecně typické charakteristiky. Fořtíková (2009) uvádí tři charakteristiky:

- 1) „Předčasný vývin v oblasti, která souvisí s organizovanou soustavou poznatků,
- 2) vlastní způsob učení zahrnující kvalitativně odlišný způsob učení včetně kreativní stránky nadání a
- 3) nadšení pro výkon související s vnitřní motivací nadaného k učení“ (Fořtíková, 2009 in Winnerová, 1990).

Dále autoři, kteří se zabývají nadanými dětmi předškolního věku, se shodují na několika hlavních oblastech, do nichž dělí základní charakteristiky nadaných dětí.

Autoři Havigerová et. al. (2013) uvádějí autory, kteří zkoumají nadané děti v předškolním věku. Ve své publikaci zmiňují čtyři oblasti, dle kterých lze charakterizovat nadané dítě. Jedná se o oblast sociálních vztahů, kognitivní oblast, citovou a motorickou oblast.

V současné době autoři vynakládají veliké úsilí, aby odhalili zásadní znaky charakteristiky nadaného dítěte. Tito autoři se obecně shodují na znacích, které jsou pro ně určující v charakterizování nadaného jedince.

Prvním znakem je znatelné zrychlení ve vývoji nadaného jedince vůči ostatním jedincům opravdu markantní.

Dalším znakem je, že nadané dítě podává oproti jedincům v určité oblasti výkony, které jsou vůči ostatním vrstevníkům výjimečné.

Jedná se o dítě, které vykazuje určitý osobnostní potenciál, ale běžně se u něj neprojevuje v určité oblasti (Hříbková, 2009).

Fořtíková (2009) ve své knize uvádí, že nadaní mají některé podmínky společné. Autorka (2009) uvádí konkrétní podmínky pro nadané jedince. Jednou z podmínek, kterou by nadaný měl mít, je výjimečnost. Autorka Fořtíková (2009) tuto výjimečnost vysvětluje tak, že jedinec, který je nadaný výrazně vyniká v nějaké činnosti. Další podmínkou nadání je vzácnost. Fořtíková (2009) vzácnost definuje tak, že nadaný člověk musí vlastnit vysokou úroveň nějakého atributu, který je neobvyklý. Dále autorka uvádí podmínku produktivity. Podle autorky Fořtíkové (2009) významná vlastnost by měla potenciálně vést k produktivitě. Fořtíková (2009) ve své publikaci dále zmiňuje podmínku prokazatelnosti, což vysvětluje tak, že by se nadání mělo prokazatelně dát změřit jedním nebo více validních testů. A jako poslední k podmínkám přiřazuje podmínku hodnoty, tzn. výjimečný výkon v dané oblasti by měl mít hodnotu pro naši společnost (Fořtíková, 2009).

Gillernová, Mertin et. al. (2010) uvádějí, že pro identifikaci nadaných dětí v předškolním věku platí obecná zásada, která nám říká, že bychom měli vycházet z co největšího možného počtu metod. Při identifikaci bychom měli získat co nejkomplexnější pohled na dítě. Podle autorů (2010) by se na identifikaci mělo podílet co nejvíce osob. Například: rodiče, učitelé mateřských škol, psychologové a v neposlední řadě také pediatr dítěte.

Smyslem identifikace nadaných dětí je rozvíjení jejich nadání vhodným způsobem (Gillernová, Mertin et al., 2010).

1.8 Problematické aspekty při identifikaci nadaných dětí

Problematikou identifikace nadaných dětí v předškolním věku a celkově identifikace těchto dětí byla v posledních letech hlavním tématem v oborech pedagogiky nadání a psychologie. Na konci devadesátých let se vydala spousta publikací, které se zabývaly touto problematikou. Vznikla spousta programů, které jsou zaměřené na vyhledávání nadaných dětí a jejich podporu. Autoři, kteří se zabývají nadáním uvádějí, že klíčové je pro dobrý rozvoj nadaného jedince jeho včasné identifikování. Jako nejlepší možnou dobu pro identifikování nadaného dítěte autoři uvádějí dobu před zahájením školní

docházky tzn. v předškolním období. Nadané dítě má odlišné potřeby stimulace než jeho vrstevníci, což nám vyšlo z mnoha studií různých autorů, kupříkladu Laznibatová (2001), Portešová (2009) a další autoři.

Podle Havigerové et al. (2013) pokud chceme hovořit o nadaném dítěti, musí být takové dítě nejdříve identifikováno. V současné praxi je postup následující. Nejdříve se dítě nominuje, tzn., že někdo dítě označí za potencionálně nadaného jedince. V současné době se postupuje tím způsobem, že pokud někdo dítě označí jako nadané dítě, je takový jedinec doporučen k diagnostice do pedagogicko-psychologické poradny (PPP). Jestli je jedinec po komplexním vyšetření pedagogicko-psychologickou poradnou shledán jako nadaný, je proces identifikace dokončen. Havigerová et al. (2013). Havigerová et al. (2013) uvádí, že identifikované dítě pedagogicko-psychologickou poradnou, dostává zpravidla od poradny kompletní péči. Nadané dítě každé dva roky navštěvuje pedagogicko-psychologickou poradnu, kde podstupuje tzv. kontrolní vyšetření. (Havigerová et al., 2013).

Pokud dojde k identifikaci, tak hovoříme o nadaném dítěti. Nadané dítě může čelit celé řadě potíží, které jsou spjaty s jeho nadáním. Hříbková (2009) hovoří o výskytu protikladných osobnostních charakteristik u nadaných dětí. Nadané děti se mohou potýkat ve svém životě s celou řadou potíží. Jejich specifické chování ostatním lidem v jejich okolí může připadat vskutku podivné. Autorka Hříbková (2009) uvádí, že tyto problémy jsou spojeny s protikladnými osobnostními specifiky nadaných. Specifické obtíže u nadaných dětí zvedly vlnu zájmu o nadané děti. Na základě výzkumů a postřehů učitelů vznikla v některých zemích specializované poradenské pracoviště, kde spolupracují psychologové, pedagogové, učitelé a rodiče nadaných dětí. Pracovníci v těchto poradnách uvádějí několik problémů, se kterými se nadané děti velmi často potýkají. Uvedeme si jich několik, ale větší část těchto obtíží se dotýká dětí mladšího školního věku a dětí staršího školního věku, proto nebudeme tuto problematiku více rozvíjet. Hříbková (2009) uvádí, že se jedná o potíže spojené se vzděláváním, s výběrem střední školy, problémy s neadekvátním sebeobrazem, s pocitem odlišnosti a s potížemi sociálních vztahů (Hříbková 2009).

Největším problémem, se kterým se nadaní potýkají, je jejich samotná identifikace, jak se ve své publikaci zmiňuje autorka Laznibatová (2001). V nízkém věku je

velmi těžké nominovat potencionálně nadané dítě. Autorka (Laznibatová 2001) uvádí výzkum L. Termana a M. Odenové z roku 1951. Tento výzkum poukazuje na to, že je důležité identifikovat nadané dítě v co nejnižším možném věku, aby se správně začaly rozvíjet jeho schopnosti. (Laznibatová, 2001) nahlíží na problém identifikace nadaných i autorka Havigerová et al. (2013), kteří hovoří o tom, že pokud má být potencionálně nadané dítě správným způsobem podněcováno, je nutné co nejdříve jeho nadání rozpoznat. (Havigerová et al., 2013). Na jedné straně autoři poukazují na důležitost časně identifikace nadaných jedinců, ale na straně druhé vnímají úskalí této nominace v nízkém věku. (Havigerová et al. 2013) uvádějí, že při identifikaci nadaného dítěte velmi závisí na pozorovatelské dovednosti a vnímavosti posuzovatele. Laznibatová (2001) na základě výzkumu upozorovala, že nejčastějších omylů při identifikaci nadaných dětí se dopouštějí učitelé. Laznibatová (2001) uvádí, že omyly byly způsobeny vlivem mýtů o nadaných dětech, které posuzující učitele ovlivnily.

Havigerová et al. (2013) přikládají důležitost časně identifikace nadaných dětí v předškolním věku. Autorka (2013) hovoří o tom, že nadané děti, které nejsou nominovány v předškolním věku, mohou být vystavovány nepřiměřeně nízké náročnosti, která u nich může způsobovat demotivaci k učení do budoucna (Havigerová et al., 2013).

Málo diskutovaným problémem u nadaných dětí je tzv. označování dětí za nadaného/nadanou. Toto pozitivní označování nadaný/nadaná (Hříbková 2009) považuje za problematické. Hříbková (2009) hovoří o problému a možnosti negativního dopadu na jedince, který je takto označován. Hlavním ústředím problému tohoto označování hovoří autorka o rodičích nadaných dětí. Takoví rodiče zaujímají v některých případech ke svému dítěti odlišný postoj a kladou na nadané dítě nepřiměřené nároky. Většinou se zaměřují na výkon. Rodiče špatně snášejí, že na jedné straně jejich dítě vyniká a na straně druhé selhává v některých oblastech. Rozdílnost nadání může mít špatný dopad na vztah rodičů s dítětem. Takový postoj rodičů může vést ke stagnaci nadaného dítěte (Hříbková, 2009).

Problém, který je u nadaných jedinců často zmiňován, je jejich vývojová nevyrovnanost. Vývojovou nevyrovnanost ve svých skriptech autorka (2013) vysvětluje jako disproporci mezi jednotlivými složkami osobnosti. (Hříbková 2013) uvádí čtyři příklady vývojových nerovnoměrností.

Zprv se dotýká otázky intelektově psychomotorické nevyrovnanosti. Tato disproporce vývoje je znatelnější v prostředí školy. Můžeme ji však zaznamenat už u dětí v předškolním období. Autorka (Hříbková 2013) uvádí, že se jedná o disproporci mezi rychlým nástupem čtení a na druhé straně o problému v grafomotorických projevech dítěte.

Druhým typem, kterým se Hříbková (2013) zabývá je tzv. intelektově emocionální nevyrovnanost. Popisuje ji jako disproporci mezi emocionálním a intelektuálním vývojem dítěte. Například se tato nerovnoměrnost projevuje strachem ze samoty, vyhledáváním stálé blízkosti matky, strachem ze tmy apod. Tuto nevyrovnanost podle autorky Hříbkové (2013) můžeme dobře zpozorovat již u dítěte předškolního věku.

Třetí nevyrovnanost Hříbková (2013) označuje jako tzv. intelektově verbální disproporci. Jedná se o disproporci mezi tím, co dítě chce vyjádřit a tím, jak vyjadřuje své přání, touhy, myšlenky, způsoby řešení apod. Dítě, které se projevuje touto nerovnoměrností, není často považováno za bystré. Hříbková (2013) uvádí, že díky zmíněné nerovnoměrnosti ve vývoji je velmi obtížné dítě správně identifikovat. (Hříbková, 2013).

Čtvrtou základní nevyrovnaností vývoje je tzv. intelektově sociální disproporce. Hříbková (2013) hovoří o tom, že jsou velké rozdíly v sociálních projevech dítěte a jeho rozumových schopností. Projevy takového dítěte odpovídají spíše projevům dítěte mladšího věku. Autorka (2013) zmiňuje naivitu a bezelstnost, kterou vrstevníci mohou zneužívat. Zpozorována může být i velmi silná fixace na matku nebo na dospělého. Tyto děti mohou mít potřebu kontaktovat starší jedince (Hříbková 2013).

Autorka (Hříbková 2013) považuje za důležité vnímat tyto nerovnoměrnosti ve vývoji nadaného dítěte, abychom se mohli vyvarovat mýtu o prototypu dokonalého dítěte, a tak měli možnost většího vhledu do osobnosti nadaného jedince (Hříbková 2013).

Další obtíže, se kterými se nadané děti často potýkají, jsou uvedeny i v kapitole obecná charakteristika nadaných dětí. Hovoří o nich autoři Fořtíková (2009), Dočkal (2005), Hříbková (2009) a další.

Autorka (Hříbková 2013) dále uvádí, že učitelé a rodiče nadaných dětí vnímají větší citlivost těchto jedinců. Jedná se například o citlivost na různé pachy a dále popisuje, že nadaný jedinec může špatně snášet kritiku a reaguje na ni neadekvátním způsobem tzv. nepřiměřeně. Nadané dítě dle Hříbkové (2013) může odmítat činnosti, při

kterých hned nezažilo úspěch. Díky tomu se může setkat s problémem jednostranné zaměřenosti. Autorka (2013) hovoří o strachu těchto dětí. Nadané dítě může mít od rodičů informace globálnějšího charakteru, a proto se může začít obávat kupříkladu různých epidemií apod. událostí, které jsou pro jeho vrstevníky v daném věku nepochopitelné.

1.9 Základní principy práce s nadanými dětmi v mateřské škole

Autoři Gillernová, Mertin et al. (2010) pojednávají o tom, že pokud má být práce s nadanými dětmi úspěšná a efektivní, měli bychom věnovat pozornost komunikaci s nadanými dětmi a zároveň měli bychom dodržovat určité zásady při interakci s nadanými dětmi.

Gillernová, Mertin et al. (2010) uvádějí několik obecnějších pravidel interakce s nadanými dětmi. V první řadě zmiňují autoři uplatňování neautoritativní komunikace s nadanými dětmi. Mezi další pravidla patří pozorné naslouchání tomu, co nám dítě sděluje. Autoři doporučují nenutit děti do dalších aktivit, pokud jsou plně zaujaty jinou činností. Gillernová, Mertin et al. (2010) doporučují vytvářet dostatečný prostor pro prezentaci výkonů a názorů nadaného dítěte. Autoři (2010) se zmiňují o společném hodnocení činností a diskutováním o přednostech a nedostatcích v činnostech s dětmi. (Mertin, Gillernová et al., 2010).

Stejně jako autoři Gillernová, Mertin et al. (2010), tak i Hříbková (2013) ve svých skriptech uvádí několik základních principů práce s nadanými žáky v mateřské škole. Hříbková (2013) jasně poukazuje na to, jak je důležité dodržovat pravidla v komunikaci při práci s nadanými dětmi. Doporučuje si stanovit nějaká obecnější pravidla, aby práce s nadanými žáky byla co nejefektivnější. Autorka (2013) v první řadě zmiňuje neautoritativní komunikaci. Neautoritativní komunikace, jak již samotný název napovídá, je komunikace bez autoritativního jednání. Hříbková (2013) hovoří o velké citlivosti nadaných dětí na způsob komunikace s dospělými jedinci. Prokázalo se, dle Hříbkové (2013), že pokud dospělí změni způsob komunikace, omezí tím vzdorovitost vůči autoritám. Tato změna vede ke kvalitnějšímu způsobu komunikace mezi nadaným žákem a učitelkou, mezi nadaným dítětem a rodičem.

Dalším základním principem, který Hříbková (2013) uvádí, je princip, který autorka nazývá jako princip *pozorného naslouchání*. Pozorným nasloucháním se rozumí dle autorky (2013) naslouchání, kdy dospělý jedinec povzbuzuje dítě při komunikaci

kladením otázek. Tím dává najevo svůj vnitřní zájem o sdělení dítěte. Hříbková (2013) zmiňuje, že na konci rozhovoru je dobré parafrázovat a shrnout hlavní obsah toho, co nám dítě sdělilo. Parafrázováním a shrnováním dáváme dítěti podle Hříbkové (2013) najevo, že jsme jeho obsahu sdělení porozuměli.

Hříbková (2013) hovoří o třetím principu důležitém při práci s nadaným žákem. Jedná se o *respektování specifík činnosti dítěte*. Respektovat specifika činnosti dítěte je dle autorky (2013) směrodatné pro práci s dětmi v mateřské škole. Hříbková (2013) uvádí, že pokud si budeme vědomi individuální potřeby nadaného dítěte, zamezíme tím nechuti dítěte k činnostem připraveným učitelkou. Autorka Hříbková (2013) vysvětluje nezájem dítěte o činnost momentálním zaujetím pro činnost, kterou je nadané dítě zaujato a doporučuje nechat ho dokončit jeho aktivitu a dát mu možnost připojit se do činnosti s kolektivem v pozdějším čase. Dalším doporučením Hříbkové (2013) je, aby se učitelka zamýšlela při nezájmu nadaného dítěte o činnost, jestli pro nadané dítě tato činnost není příliš jednoduchá.

Prostor pro prezentaci dítěte je čtvrtým základním principem, který Hříbková uvádí (2013). Hříbková (2013) hovoří o důležitosti možné prezentace nadaného dítěte v rámci jeho osobnostního rozvoje v sociální a emocionální oblasti. Prezentaci Hříbková (2013) doporučuje jako sociální zrcadlo pro nadané dítě. Umožňuje tím korigovat nadřazenost dítěte v kolektivu, a naopak tím dává možnost neprůbojným nadaným dětem se projevit. Vedeme tím nadané děti k poznání, že každý člověk má slabé i silné stránky a každý může v něčem vynikat, a naopak může v něčem být horší než ten druhý. V předškolním období tuto skutečnost dítě racionálně nedokáže vyhodnotit, ale učíme ho tím prosocionálnímu chování (Hříbková, 2013).

Hříbková (2013) považuje za přínosné provádět společné hodnocení činností. Ukazuje na to, že při této činnosti se rozvíjí řečový projev dítěte. Nadané děti se společným hodnocením učí komunikaci s druhými dětmi, vzájemnému respektu k názoru druhých jedinců a k správnému formulování myšlenek. Při společném hodnocení bychom neměli hledat chyby, ale spíše vyzdvihovat kladné stránky dítěte (Hříbková (2013).

1.10 Možnosti rozvíjení nadaných dětí v mateřské škole

Jak pečovat v mateřské škole o nadané dítě je uvedeno v § 17 a § 18 Školského zákona č. 561/2004 Sb. a v jeho novelizaci (Zákon č. 472/2011 Sb.) a třetí části vyhlášky

č. 73/2005 Sb., a v její novelizaci (vyhláška 147/2011 Sb.), o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami u dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Podle této vyhlášky se rozumí mimořádně nadaným dítětem takové dítě, které vykazuje mimořádné výkony v okruhu mnoha činností. Pokud hovoříme o nadaném dítěti v předškolním věku, máme spíše na mysli latentní nadání. Nadané děti v předškolním věku disponují bohatým osobnostním potenciálem a velmi často zrychleným vývojem ve více složkách osobnosti (Mertin, Gillernová et al., 2010).

Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí, že v současné době je trend k integraci nadaných dětí do kolektivu. Autoři Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí, že programy, které je možné aplikovat v předškolním věku, by měly být zaměřené globálně, aby rozvíjely a stimulovaly potenciál osobnosti dítěte. Gillernová, Mertin et al. (2010) hovoří o tom, že existují v dnešní době metody a úkoly, které rozvíjejí různé oblasti. Autoři zdůrazňují, že při výběru programů nebo úkolů by měly učitelky mateřských škol vybírat pro nadané děti spíše komplexnější úkoly než úkoly úzce zaměřené. Učitelky mateřských škol podle Gillernové, Mertina et al. (2010) by se měly při výběru úkolů zaměřovat na úkoly s různou intenzitou obtížnosti. Autoři (2010) uvádějí, že při výběru úkolů bychom se měli zaměřit na úkoly s možností kooperativních i kompetitivních aktivit.

Gillernová, Mertin et al. (2010) hovoří o tom, že náš školský systém je z hlediska podmínek a možností příznivě nakloněn rozvoji nadaných dětí. Autoři (2010) kladou důraz na aktivní přístup učitelek mateřských škol. Gillernová, Mertin et al. (2010) doporučují, aby se učitelky mateřských škol angažovaly v tvorbě nových programů pro nadané děti.

1.11 Podpůrná opatření pro nadané děti v mateřské škole

Mateřské školy při tvorbě ŠVP musí brát v potaz rozvoj potenciality každého dítěte a možnost individuálního přístupu k dětem. V předškolním období, jak jsme již zmínili viz výše, je velmi těžké identifikovat potencionálně nadaného jedince od dítěte, které má jen v určité oblasti akcelerovaný vývoj. Přesto, ale pokud dítě vykazuje známky nadaného dítěte, musí být v mateřské škole podporováno. Mateřská škola má povinnost zajistit všechna potřebná podpůrná opatření, aby bylo podpořeno nadání dítěte podle jeho individuálních vzdělávacích potřeb v rozsahu prvního až čtvrtého stupně podpory.

Vzdělávání nadaných dětí je uvedeno v RVP pro PV. Pokud hovoříme o uplatňování podpůrných opatření v mateřské škole, musíme se řídit vyhláškou č. 27/2016 Sb. O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

V předškolním věku se rozlišují dva typy nadaných žáků, a to nadaný žák a mimořádně nadaný žák. Žák, který je v předškolním období označen jako mimořádně nadaný žák má právo na individuální vzdělávací plán (dále jen IVP). IVP pro mimořádně nadané dítě vychází z ŠVP mateřské školy, kterou mimořádně nadaný žák navštěvuje. IVP je vytvořen na základě školského poradenského zařízení se souhlasem zákonných zástupců dítěte. Pro nadaného jedince je velmi důležité, aby bylo poskytováno úspěšně podpůrné opatření, proto je velmi důležitá spolupráce školy se školským poradenstvím a s rodiči.

Podpořit nadání můžeme i dalším typem podpůrného opatření, kterým se rozumí plán pedagogické podpory, který je označován jako prvním stupněm podpory. Tento plán je naprosto v kompetenci příslušné školy.

Ve ŠVP mateřské školy by se mělo zdůrazňovat hledisko rozvoje nadání a maximální možný rozvoj osobnosti všech dětí.

Praktická část

1.12 Cíl výzkumu

Na nadané děti je pohlíženo ve společnosti různými způsoby. Učitelé mateřských škol mají možnost rozvíjet děti po všech stránkách osobnosti a přistupovat k nim individuálním způsobem dle jejich individuálních potřeb. V rámci inkluze, která probíhá v mateřských školách si autorka stanovila tuto výzkumnou otázku: „Jsou učitelky mateřských škol schopné rozpoznat nadané dítě v prostředí mateřské školy?“ Výzkum je zaměřen na učitele státních mateřských škol s běžným školním vzdělávacím programem. Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jestli jsou učitelé mateřských škol schopni registrovat nadaného žáka. Doplňující výzkumná otázka zkoumá, jestli jsou učitelé mateřských škol schopni pracovat s nadaným žákem podle jeho potřeb.

Autorka si stanovila dva výzkumné cíle. Za prvé cíl intelektuální. Cílem intelektuálním je přinést poznatky o pohledu učitelek mateřských škol na nadané děti. Druhý cíl, který si autorka stanovila, se nazývá cíl personální. Autorka pracuje ve státní mateřské škole s běžným školním vzdělávacím programem. Toto téma ji zajímá z důvodu vlastní pedagogické práce s dětmi.

1.12.1 Charakteristika výzkumného vzorku

V kvalitativním výzkumu má vzorek reprezentovat určitý problém (Švaříček, Šedřová et al., 2014). Výběr respondentů je vázán na výzkumný problém, který se snažíme vyzkoumat. Kritérium pro výběr respondentů je výzkumný problém a výzkumná otázka. Na základě výzkumného problému a výzkumné otázky hledáme cíleně vhodné respondenty, kteří by nám zapadaly do tohoto požadavku (Švaříček, Šedřová et al., 2014).

Výběr účastníků výzkumu byl účelový. Účastníky výzkumu jsem oslovila na základě dostupnosti. Výzkumný vzorek tvořila skupina učitelů ze státních mateřských škol s běžným vzdělávacím programem. Další podmínkou pro výběr respondentů byla jejich praxe v mateřské škole. Byli dotazováni respondenti, kteří působili v mateřské škole na pozici učitele mateřské školy minimálně tři roky. Podmínka tříleté praxe dotazovaných respondentů byla zvolena z důvodu praktických zkušeností učitelů. V rámci výběru vhodného výzkumného vzorku bylo dotazováno sedm učitelů mateřských škol. Učitelé byli kontaktováni osobně. Rozhovory probíhaly po domluvě s respondenty, povětšinou v

prostředí mateřských škol. Na začátku obecně prezentuji výzkumný vzorek. Pro přehlednost v tabulce uvádím věk respondentů, typ mateřské školy a délku praxe – viz následující tabulka č. 1.

Tabulka 1 Údaje respondentů

Respondent	Věk	Mateřská škola	Délka praxe
R1	47	A	12
R2	34	A	10
R3	52	B	33
R4	61	A	41
R5	27	C	3
R6	34	A	6
R7	36	D	6

Z výše uvedené tabulky 1 vyplývá, že věk dotazovaných učitelů mateřských škol se pohyboval v rozmezí 27 až 61 let.

Tři učitelé (R2, R4, R7) ukončili vzdělání střední pedagogickou školou, jedna respondentka (R3) vystudovala vyšší odbornou školu a tři respondenti (R1, R5, R6) dokončili vysokoškolské vzdělání.

Čtyři respondenti (R1, R2, R4, R6) vyučují ve stejné mateřské škole. Jedná se o mateřskou školu (A). Mateřská škola (A) je jednou ze tří mateřských škol. Tato mateřská škola (A) se nachází ve městě Týn nad Vltavou. Mateřská škola pod sebou sdružuje čtyři pracoviště ve městě. (A) je škola s běžným školním vzdělávacím programem.

Jedna respondentka (R3) vyučuje na pracovišti (B). Mateřská škola (B) spadá pod Mateřskou školu (A).

Respondentka (R5) vyučuje v přípravné třídě. Tato třída se nachází v budově Základní školy v Týně nad Vltavou a spadá pod vedení Mateřské školy (A).

Respondent (R7) vyučuje v jedné ze dvou mateřských škol na Praze 5. Mateřská škola je v tabulce označena písmenem (D).

Respondentka (R1) má učitelkou praxi dvanáct let. Pět let pracovala v alternativní (Montessori) mateřské škole. Dále pracovala na pozici vedoucí učitelky ve státní mateřské škole v Českých Budějovicích. Nyní dva roky pracuje v mateřské škole s běžným ŠVP. Respondentka (R2) má délku praxe dvanáct let v Mateřské škole (A). Respondentka (R3) má učitelkou praxi třicet tři let. Respondentka (R3) vyučovala pár let v alternativní mateřské škole. Nyní pracuje na pozici učitelka mateřské školy v Mateřské škole (B). Respondentka (R4) vyučuje čtyřicet jedna let. (R4) prošla různými státními mateřskými školami. Nyní vyučuje v Mateřské škole (A). Respondentka (R5) má praxi v mateřské škole v době trvání tří let. Nyní působí v přípravné třídě (C). Respondentka (R6) má délku praxe šest let. Působí na pozici učitelky v Mateřské škole (A). Respondent (R7) má učitelkou praxi šest let. Působil dříve v mateřské škole, která se řídila programem, „Začít spolu“. V současné době pracuje na pracovišti s označením (D).

1.13 Výzkumné metody

Pro výzkumnou část byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu. Švaříček, Šedřová et al. (2014) hovoří o podstatě kvalitativního výzkumu. Podle Švaříčka, Šedřové et al. (2014) je podstatou kvalitativního výzkumu široký sběr dat. Autoři (2014) popisují, že na počátku výzkumného šetření nejsou stanoveny žádné hypotézy a výzkum není závislý na teoretickém podloží. Švaříček, Šedřová et al. (2014) popisují ve své publikaci, že kvalitativní výzkum na konci šetření může formulovat novou hypotézu nebo teorii. Výsledkem šetření dle autorů (2014) můžeme lépe porozumět tomu, co již známe. Kvalitativní výzkum nám může být nápomocný při odhalování podstaty jevů, o kterých ještě nemáme dostatečné informace, abychom jim mohli porozumět (Švaříček, Šedřová et al., 2014).

Pro výzkumné šetření jsem si zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum jsem si zvolila, protože mi nejde o zobecněnou informaci, ale jde mi o hlubší pochopení fenoménu nadaných dětí. Zajímalo mě, jak se na tuto problematiku dívají

učitelé mateřských škol. Například mě zajímaly jejich konkrétní osobní výpovědi, nepřenositelné zkušenosti a zážitky, které by bylo obtížné zjistit za pomoci dotazníku.

Výzkumná část je realizovaná na základě polostrukturovaných rozhovorů s učiteli ze státních mateřských škol s běžným vzdělávacím programem.

Před samotným realizováním rozhovoru byli učitelé mateřských škol seznámeni s charakterem výzkumu, jeho cílem a využití pro bakalářskou práci. Učitelé byli seznámeni s průběhem rozhovoru. Souhlasili s nahráváním na diktafon. Na jejich žádost, jsou jejich jména v rozhovoru změněna, aby byla zachována jejich anonymita.

Otázky k rozhovoru jsou rozdělené do dvou tematických okruhů. První okruh otázek se zaměřuje na obecné představy učitelek na nadané dítě. Druhý okruh otázek je cíleněji zaměřen. Zkoumá schopnost učitelek identifikovat nadaného žáka a dotýká se jejich představ o práci s nadaným žákem v mateřské škole.

1.14 Otázky k rozhovoru

1. Dokázala byste vystihnout základní charakteristiky nadaného dítěte?
2. Jak se dle Vás nadané dítě projevuje v kolektivu MŠ?
3. Jak dle Vás vypadá hra nadaného dítěte?
4. Může mít nadané dítě v mateřské škole nějaké problémy?
5. V čem nadané dítě v mateřské škole podle Vás může vynikat?
6. V jakých oblastech se projevuje nadání nadaného dítěte?
7. Je podle vás nadání spíše získané nebo vrozené?
8. Jak můžete nadání dítěte rozvíjet v mateřské škole?
9. Myslíte si, že lze identifikovat nadané dítě a jak byste postupovala, pokud byste měla podezření, že se jedná o nadané dítě?
10. Jaké byste volila metody práce s nadaným žákem?

1.14.1 Výzkumná otázka

Podle Švaříčka, Šedové et al. (2014) jsou výzkumné otázky hlavním klíčem výzkumného projektu. Výzkumné otázky plní dvě hlavní funkce, které jsou zásadní pro

výzkum. První ze základních funkcí výzkumu je podle autorů (2014) poskytnutí výsledků, které jsou v souladu s cíli výzkumné části a druhá základní funkce výzkumné otázky je ukazatel cesty, který nám pomáhá vést výzkum. Základem dobře stanovené výzkumné otázky je jasné stanovení a správná formulace otázky. Tato výzkumná otázka je schopna nás dovést k výzkumnému cíli, který jsme si stanovili na počátku výzkumného šetření (Švaříček, Šed'ová et al., 2014).

Švaříček, Šed'ová et al. (2014) uvádějí některé specifické požadavky na výzkumné otázky. Výzkumné otázky by podle autorů (2014) měly být dostatečně široké. Dalším typem požadavku na výzkumné otázky je práce s obecnějšími koncepty a další (Švaříček, Šed'ová et al., 2014).

Ve výzkumu, který se zaměřuje na pohled učitelek mateřských škol na nadané děti je formulována výzkumná otázka. Výzkumná otázka reaguje na výzkumný problém nadaných dětí v mateřské škole. Výzkumná otázka zjišťuje: „Jsou učitelé mateřských škol schopni registrovat nadaného žáka?“

1.14.2 Analýza rozhovorů

Rozhovory byly nejprve nahrány na nahrávací zařízení – diktafon. Poté byly rozhovory přepsány do písemné podoby a následně byly analyzovány. Autorka si zvolila pro analýzu metodu otevřeného kódování rozhovorů.

Švaříček, Šed'ová et al. (2014) popisují kódování jako základní analytickou techniku. Podle Švaříčka, Šed'ové et al. (2014) je otevřené kódování technikou, která je velmi využívána v rámci kvalitativních projektů. Otevřené kódování používá operace, kdy rozebírá údaje na jednotlivé části. Těmto částem se říká jednotky. Autoři (2014) uvádějí, že při metodě otevřeného kódování postupujeme takto: nejprve analyzovaný text tzn. přepsaný rozhovor rozčleníme na dané jednotky. Švaříček, Šed'ová et al. (2014) popisují jednotku jako například větu, slovo, text nebo odstavec. K této jednotce podle autorů (2014) přiřadíme kód. Autoři (2014) uvádějí, že při procesu, kdy si volíme kód, tak si pokládáme otázku, která nám odpoví na to, o čem daný úsek vypovídá. Na základě tohoto postupu zjišťujeme, že se různé informace opakují. Tyto informace dále označujeme kódy, z nichž následovně děláme shrnutí – analýzu dat (Švaříček, Šed'ová et al., 2014).

1.15 Výsledky výzkumného šetření

Tabulka 2 Přehled kategorií dítěte

Kategorie/Podkategorie	Název
Kategorie	Základní charakteristika nadaného dítěte
Kategorie	Projevy nadaného dítěte v kolektivu MŠ
Kategorie	Hra nadaného dítěte v MŠ
Podkategorie	Typy her nadaného dítěte
Kategorie	Problémy nadaného dítěte v MŠ
Kategorie	Oblasti úspěchu nadaného dítěte
Kategorie	Oblasti nadání
Podkategorie	Výtvarná oblast a hudební oblast
Podkategorie	Předmatická oblast a oblast čtenářské pregramotnosti
Kategorie	Vrozené/Získané nadání
Kategorie	Rozvoj nadaného dítěte v MŠ
Kategorie	Identifikace nadaného dítěte v MŠ
Podkategorie	Postup při ověřování nadání u nadaného dítěte v MŠ
Kategorie	Metody práce s nadaným žákem v MŠ

Výsledky výzkumného šetření byly rozděleny do deseti kategorií. Některé kategorie byly dále děleny na podkategorie. Kategorie Základní charakteristika nadaného dítěte, Projevy nadaného dítěte v kolektivu mateřské školy. Kategorie Hra Nadaného dítěte v mateřské škole byla dále členěna na podkategorii Typy her nadaného dítěte. Dále kategorie Problémy nadaného dítěte v mateřské škole, Oblasti úspěchu nadaného dítěte. Další kategorie s názvem Oblasti nadání byla rozdělena na dvě podkategorie Výtvarná oblast a hudební oblast, Předmatická oblast a oblast čtenářské pregramotnosti. Dále kategorie nesou název Vrozené/Získané nadání, Rozvoj nadaného dítěte v mateřské škole, Identifikace nadaného dítěte v mateřské škole. Kategorie Identifikace dítěte v mateřské

škole byla dále dělena na podkategorii, která byla nazvaná Postup při ověřování nadání u dítěte v mateřské škole. Poslední kategorie nese název Metody práce s nadaným žákem v mateřské škole.

1.15.1 Kategorie Základní charakteristiky nadaného dítěte

Kategorie Základní charakteristiky nadaného dítěte se zabývá subjektivním vnímáním nadaného dítěte učitelů mateřských škol. Tato kategorie poukazuje na povědomí učitelek o nadaném dítěti v obecnější rovině. Většina respondentů uvádí, že nadané dítě vyniká nad běžnými dětmi v mnoha oblastech. Hříbková (2009) poukazuje na to, že děti v předškolním období nemusí vykazovat dominantní zájem o konkrétní typy činností, a přesto mohou být nadané. Podle Hříbkové (2009) v předškolním věku můžeme hovořit spíše o tzv. latentním nadání. Autorka (2009) popisuje, že na základě psychologického vyšetření dítěte můžeme zjistit osobnostní potenciál dítěte. Nicméně Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí, že u některých nadaných dětí můžeme zaznamenat jejich směřování například k intelektovým aktivitám, pohybovým aktivitám nebo uměleckým aktivitám, ale nemůžeme stoprocentně odhalit další vývoj nadání těchto dětí.

Respondentky R1, R2, R3 a R7 uvádí, že nadané děti v mateřské škole se projevují jinak než běžné děti v mateřské škole. Například R1 uvedla: „*Protože zvládá to, co ty ostatní děti se teprve učí a on už to dopředu umí.*“ R2 sdělila: „*Jeho předpoklady jsou nadprůměrné...vychází mezi jinými dětmi.*“ R3 uvedla: „*Projevuje se nad rámec těch dětí průměrných a dosahuje mnohem lepších výsledků.*“ Respondent R7 uvedl: „*Vyniká něčím.*“ S tímto tvrzením respondentů se shoduje mnoho autorů zabývajících se problematikou nadaných dětí v předškolním věku.

Někteří respondenti dokázali charakterizovat nadané dítě konkrétněji. Jak je uvedeno níže. Respondenti ve většině případů uváděli oblasti, ve kterých se nadané děti projevuje jinak ve srovnání s jinými dětmi ve třídě mateřské školy. Z rozhovorů s dotazovanými respondenty vyplynulo, že nadané dítě projevuje o něco konkrétního větší zájem, ve srovnání s běžnými dětmi. S tím se shoduje i Mertin, Gillernová et al. (2010), kteří uvádějí, že nadané dítě ve srovnání se svými vrstevníky poměrně dlouho vydrží u určité činnosti, která ho zajímá. Hříbková (2009) uvádí, že nadané děti mají rozmanité zájmy. Z výpovědi respondentky R6 vyplynulo, že nadané dítě lze charakterizovat na základě výběru hry. Podle respondentky R6 si nadaný žák volí náročnější typy her oproti běžným žákům. To úzce souvisí s charakteristikou nadaného dítěte, kterou popsala Hříbková

(2009). Hříbková (2009) popisuje, že nadané dítě je velmi flexibilní v myšlení, dospívá k originálním způsobům řešení a snaží se hledat vlastní odpověď na danou problematiku.

Respondenti R2 a R7 udávají, že nadané dítě má oproti běžným dětem bohatší slovní zásobu a jeho vyjadřovací schopnosti jsou na lepší úrovni než u běžných dětí. Například: R2 udává: „*Vyjadřuje se v některých věcech nadprůměrně, než jiné děti.*“ R7 uvedl: „*Bohatou slovní zásobu.*“ S tím se shoduje i Mertin, Gillernová et al., (2010), kteří popisují, že nadané dítě mluví ve větách a má velmi bohatý slovník. Dále autoři (2010) uvádějí, že nadané dítě dokáže velmi dobře reprodukovat příběh. Mertin, Gillernová et al. (2010), popisují že u nadaného dítěte můžeme zaznamenat často užívané metaforu a analogie.

Většina respondentů se shodla na tom, že nadané dítě projevuje o něco větší zájem, než ostatní děti. Například R3 udává: „*tak většinou o to má i brzo zájem, takže pomocí toho zájmu.*“ R5 uvádí: „*...že se zajímá o daleko víc věcí než ostatní děti.*“ R6 udává: „*zajímá se o hodně věcí.*“

Respondenti R1, R3, R6 a R7 se ve většině vypovědí shodují na tom, že nadané dítě vyniká v mnoha oblastech. Například: ve výtvarné oblasti, v tělesné, hudební a v předmatematických dovednostech. R1 uvádí: „*v nějaké oblasti třeba výtvarná, tělesná, matematika.*“ R3 udává: „*když to dítě bude hudebně nadané, tak bude umět hrát třeba na hudební nástroj...*“ R6 sdělila: „*bude asi znát v mnoha oblastech.*“ R7 uvedl: „*bud' to v řečové nebo může vynikat v tvůrčí, v tělesné.*“ S tímto tvrzením se zcela neshoduje autorka Hříbková (2009), která poukazuje na to, že nadané dítě v předškolním věku nemusí projevit dominantní zájem, a přesto se může jednat o nadané dítě. Hříbková (2009) hovoří o tom, že na základě psychologického vyšetření dítěte lze zjistit osobnostní potenciál dítěte. Autorka (2009) uvádí, že pokud se prokáže osobnostní potenciál dítěte hovoříme o tzv. latentním nadání.

Respondentky R1 a R5 uvedly, že nadané dítě se v kolektivu běžných dětí může nudit. R1 uvedla: „*a třeba se projevuje tím, že se ve třídě nudí.*“ R5 sdělila: „*že se nudí třeba.*“

Dále respondentka R6 uvedla: „*bude si hrát náročnější rozvinutější hry.*“

1.15.2 Kategorie Projevy nadaného dítěte v kolektivu mateřské školy

V této kategorii Projevy nadaného dítěte v kolektivu mateřské školy bylo zjišťováno, jak se nadané dítě projevuje v kolektivu svých vrstevníků. Zajímala jsem se hlavně o odlišnosti na základě potencionálního nadání dítěte ve srovnání s vrstevníky. Na základě rozhovorů s dotazovanými respondenty jsem zjistila, že respondenti uvádějí téměř to samé, co již bylo uvedeno výše. Tato kategorie přinesla poznatek o tom, že učitelé vnímají nadaného žáka jako vůdčí osobnost v kolektivu ostatních dětí. Dále část respondentů popsala, že nadaný žák se dle jejich výpovědi v kolektivu běžných dětí nudí. Někteří respondenti vypověděli, že se nadané dítě v kolektivu ostatních dětí může projevovat nadměrnou aktivitou. Mertin, Gillernová et al. (2010) popisují, že nadané dítě rádo vede a organizuje skupinové hry a činnosti.

Tři respondenti R2, R5, R6 zmiňují, že nadané dítě projevuje větší zájem o některé typy činností. R2 říká: „*Některým činností se vlastně věnuje víc.*“ R5 udává: „*Zajímá ho daleko víc věcí.*“ R6 sdělila: „*Třeba se bude více zajímat i o technické věci, informační technologie a tak.*“ Respondenti R5, R6, R7 uvádějí, že nadané dítě v kolektivu jiných dětí může projevovat vůdcovské tendence. Například R5 udává: „*Stává se vůdcem dětí.*“ R6 uvádí: „*Myslím si, že bude vůdčí typ.*“ Respondent R7 sdělil „*Děti, které jsou vůdčí, si myslím.*“ Větší část respondentů uváděla, že nadané dítě je vyčleněné z kolektivu. R4 říká: „*Oni mu třeba nerozumí, tak si s ním ani nechtějí hrát, on je trošku takový vyčleněný.*“ Dále respondentky uvedly další typy projevů nadaného dítěte v kolektivu mateřské školy. R1 uvedla, že se nadané dítě v kolektivu běžných dětí projevuje nudou: „*No možná právě tím, protože se nudí.*“ Respondentka R2 uvedla, že nadané dítě vyčnívá v kolektivu nad jinými dětmi a projevuje se větší aktivitou oproti běžným dětem: „*No, že vlastně ve svých činnostech vyčnívá mezi jinými dětmi...v některých věcech je aktivnější než jiné děti.*“ Respondentka R5 zaznamenává stejně jako respondentka R2 větší aktivitu nadaných dětí v kolektivu mateřské školy. R5 udává: „*když to tak řeknu, tak tou svojí aktivitou.*“

1.15.3 Kategorie Hra nadaného dítěte v mateřské škole

Tato Kategorie se zabývala hrou nadaného dítěte v mateřské škole. Velmi častá odpověď respondentů zněla, že nadané dítě si vybírá hru podle toho, kam je směřováno jeho nadání. Z výpovědi respondentů bylo patrné, že se hra nadaného dítěte od běžných dětí něčím odlišuje. S tím se shoduje i Mertin Gillernová et al. (2010), kteří popisují,

že nadané dítě má bohatou fantazii. Dále autoři (2010) uvádějí, že nadané dítě si rádo pohrává s různými nápady. Podle Mertina, Gillernové et al. (2010) tyto nápady vyjadřuje různými prostředky, tedy i ve hře.

Jak již bylo uvedeno výše, většina dotazovaných respondentů se shoduje na tom, že hra nadaného dítěte v mateřské škole je podmíněna jeho nadáním. Podle respondentů záleží na tom, v jaké oblasti se nadání dítěte projevuje. Respondentka R1 udává: *„Možná je orientovaná hodně na to jeho nadání.“* Respondentka R3 říká: *„To určitě záleží na tom, v jaké oblasti je to dítě nadané.“* Dále respondentka R4 uvedla: *„Podle toho, v čem je taky nadaný a v které oblasti.“* Dále respondent R7 vypověděl: *„Záleží také v jaké oblasti sledované dítě vyniká nadáním.“* Dále respondenti R3, R7 uváděli, že hra nadaného dítěte má svá specifika. Respondentka R3 uvedla: *„Myslím si, že ta hra je jiná než u ostatních běžných dětí, že má vlastně svůj způsob specifický přístup.“* Respondent říká: *„Ona je svým způsobem zvláštní. Zvláštní je pro kolektiv dětí, ale zase záleží na okolnostech.“* Další z respondentek R5 vypověděla: *„Nadané dítě má ve hře vůdčí postavení, má vůdčí tendence, chce vše vést, že chce vše samo organizovat...“*

1.15.4 Podkategorie Typy her nadaného dítěte

Tato podkategorie byla zaměřena na povědomí učitelek o typech her nadaného dítěte v mateřské škole. Zjišťovala jsem, jaký typ hry si nadané dítě v mateřské škole podle učitelek volí. Na základě rozhovorů s dotazovanými respondenty se ukázalo, že nadané dítě si volí různé typy her. Respondenti uvedli, že výběr hry nadaného dítěte je podmíněn oblastí nadání u nadaného žáka. Podle Hříbkové (2009) nadané děti věnují pozornost zejména jevům a věcem, které je zajímají. Nicméně podle autorů Mertina, Gillernové et al. (2010) mohou nadání jedinci směřovat svůj zájem k nějaké oblasti, ale není zcela jasné, jakým směrem se bude nadání dále rozvíjet. Dotazovaní respondenti uváděli nejčastěji konstruktivní typy her. Část respondentů popsala, že nadané dítě v mateřské škole volí námětové hry, pohybové hry nebo hry umělecky zaměřené.

Většina respondentů R1, R2, R3, R4 se shodují na tom, že nadané dítě v mateřské škole volí typy her podle toho, v jaké oblasti je nadané. Respondentka R1 říká: *„asi je to možná dané tím, kde má ten talent, jakým směrem je ten talent orientovaný...“* Další z respondentek uvádí: *„To určitě záleží na tom, v jaké oblasti je to dítě nadané...“* Respondentka R4 hovoří: *„v který oblasti, pakliže je nadanej v oblasti matematický...“* Dále respondenti byli dotazováni, jaký typ hry nadané dítě v mateřské škole volí. Respondentky

R1, R2, R6 se domnívají, že nadané děti volí konstruktivní typy her. R1: „*třeba na tu konstruktivní, když někoho baví třeba matematika...*“ R2: „*že určitě mohou být děti nadané v konstruktivních hrách, takže budou zase vybírat ty konstruktivní stavebnice...*“ R6: „*ještě mě napadá konstruktivní hry třeba, kdy bude teda něco vytvářet.*“ Menší část respondentek vypovídá o tom, že nadané děti si v mateřské škole vybírají individuální typ hry. R1: „*že si vyhledává hry individuální...*“ R4: „*to už s tím právě souvisí no, že to dítě je trochu jiný, když něco těm dětem říká a ví, že toho ví víc než oni, tak oni mu třeba nerozumí, tak si sním ani nechtějí hrát, on je trošku takovej vyčleněnej...*“ Potvrzují tak slova Hříbkové (2009), která uvádí, že nadané dítě se vyznačuje potřebou volnosti a aktivity. Dále Hříbková (2009) uvádí, že nadané děti vyhledávají pro činnosti starší děti. Respondentka R6 uvedla, že nadané dítě v mateřské škole si volí námětový typ hry. R6: „*Spíše si volí námětové hry...*“ Menší množství respondentek uvádí, že nadané dítě volí pohybové hry nebo hry umělecky zaměřené.

1.15.5 Kategorie Problémy nadaného dítěte v mateřské škole

Tato kategorie poukazuje na možné problémy nadaného dítěte v mateřské škole z pohledu učitelů mateřských škol. Na základě rozhovorů s dotazovanými respondenty bylo zjištěno, že učitelé mateřských škol vnímají problém nadaných žáků zejména v sociální oblasti. Z výpovědí dotazovaných respondentů vyplynulo, že nadané děti mají nejčastěji problém ve vztazích s jejich vrstevníky. Na otázku, zda může mít nadané dítě v mateřské škole nějaké problémy, se většinou objevovala shodná odpověď. Někteří respondenti čerpali ze svých zkušeností s potencionálně nadaným žákem. Tato část respondentů popsala, že nadaný žák byl vyčleněný z kolektivu. Z odpovědí dotazovaných respondentů bylo zjištěno, že problém ve vztahu k vrstevníkům vznikl na základě odlišnosti a jiných potřeb nadaného žáka. Část respondentů se domnívala, že problém v sociální oblasti je ve většině případů spojen s odlišným tempem nadaného žáka ve srovnání s běžným žákem. Z výpovědí respondentů vyplývá, že potíže v kolektivu má nadané dítě kvůli jeho odlišné potřebě. Hříbková (2009) popisuje, že nadaný žák v sociální skupině zaujímá extrémní pozici. Dále autorka (2009) uvádí, že nadané děti vytvářejí tlak na okolí ke zvýšené pozornosti ke své osobě. Problém podle Hříbkové (2009) může nastat ve chvíli, kdy vrstevníci nemusí porozumět smyslu pro humor, který nadaný žák má. Hříbková (2009) hovoří o nižší sebedůvěře nadaných dětí ve vrstevnické skupině.

Všichni respondenti zaznamenávají problémy ve vztazích nadaného dítěte s jeho vrstevníky. Například respondentka R1 uvedla: „*A potíže může mít třeba i v komunikaci s kamarády nebo vůbec ve vztazích s ostatními dětmi.*“ R2: „*může být těžší problémem navázat vztah s kamarády...*“ R3: „*a třeba se může i špatně do toho kolektivu zařazovat, nemusí se mu to tak dařit jako těm ostatním dětem...*“ Respondent R7 uvedl: „*se vymyká z toho kolektivu, tak tam může samozřejmě dojít k narušení těch sociálních vazeb mezi kolektivem.*“ Respondenti R1, R4, R6 a R7 uvádějí, že dalším typem problému nadaného dítěte je jeho odlišnost vůči vrstevníkům. R1 vypovídá: „*se přece jenom odlišuje vzhledem k tomu svému nadání.*“ R6: „*no právě tím, že vyčnívá tou inteligencí.*“ Respondent R7 uvedl: „*Takový dítě vyžaduje určitě spoustu času než běžné dítě, protože chápe ty věci malinko jinak.*“ Respondenti R1, R7 uvádějí, že nadané dítě může mít v mateřské škole problémy s tempem svých vrstevníků. R1: „*že to že pro něco mají ostatní vrstevníci pomalé tempo a on by potřeboval už rozvíjet to nadání dál.*“ R2 uvádí, že nadané děti mohou mít své nadání jako handicap. Dále respondentka vypovídá o tom, že u nadaných dětí může být problémem to, že nadané dítě v nějaké oblasti vyniká a v další oblasti je méně zdatné. R2: „*to dítě je nadané v nějakém směru a v jiném směru zase se jim nedostává. V jiném směru může být zase podprůměrné.*“ R5 uvádí další problém, který se týká vztahů s učiteli a rodiči. R5: „*nevím, jestli by tedy mohlo mít problémy i k samotným učitelům, a i vlastně i k těm rodičům víceméně jako k rodičům ostatních dětí, který prostě přijdou domů s tím, že on vlastně zase slízl všechnu smetánku.*“

1.15.6 Kategorie Oblasti úspěchu nadaného dítěte

Tato kategorie zjišťovala, v jaké oblasti může vynikat nadané dítě v mateřské škole. Zajímavým zjištěním bylo, že dotazovaní respondenti uvedli ve většině případů, že nadané dítě v mateřské škole může vynikat svým pozitivním vlivem na skupinu dětí. S tím se shoduje i Mertin, Gillernová et al. (2020), kteří uvádějí, že nadané dítě je vstřícné a velmi empatické. Podle autorů (2010) se nadaný jedinec dokáže snadno vcítovat do problémů svých vrstevníků. Z výzkumného šetření dále vyplynulo, že učitelé mateřské školy by využili potenciaálního nadání dítěte v mateřské škole a jeho pozitivního vlivu na kolektiv v různých činnostech při výchovně vzdělávacím procesu. Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí, že nadané děti díky svým vynikajícím verbálním dovednostem dokážou ovlivňovat své vrstevníky. Část dotazovaných respondentů uvedla, že nadané dítě bude hlavně vynikat v oblastech, ve kterých je nadané. Tato myšlenka respondentů se ne

zcela shoduje s myšlenkou autorky Hříbkové. Hříbková (2009) hovoří o tom, že nadané dítě v raném věku nepodává mimořádné výkony jen v určité oblasti, ve které je nadané. V předškolním období hovoří autorka Hříbková (2009) spíše o tzv. latentním nadání.

Většina respondentů se shoduje na tom, že nadané dítě může mít pozitivní vliv na kolektiv v mateřské škole. Respondenti R1, R2, R5, R6, R7 uvádějí, že nadané dítě může pozitivně motivovat ostatní děti k lepším výkonům. R1: *„někdy třeba může ten kolektiv někam směřovat, může ty děti třeba stáhnout k nějaké složitější hře, k nějakým činnostem, oni ho můžou třeba napodobovat...“* Respondentka R2 uvedla: *„může i vynikat třeba zase v koordinaci těch ostatních dětí, že je nějakým způsobem je může nasměřovat, protože v tom bude nadprůměrné...“* R5: *„tak ho může víceméně zapojit jako svého rádce, který jí se vším pomáhá a vlastně pomáhá dětem vysvětlovat, co se jak dělá...“* Respondent R7 vypověděl: *„může stmelovat perfektně kolektiv...když děláme nějaký přednes pro rodiče na besídce, může to doplnit, obohatit nějakým výstupem individuálním apod....“* Respondentka R6 hovoří o tom, že nadané dítě v mateřské škole může obohatit hry dětí. R6: *„možná, že právě donese nové prvky do těch her. Díky té jeho inteligenci tu hru obohátí.“* Část respondentů R2, R4, R5, R7 uvedla, že nadané dítě je schopno vést skupinu ostatních dětí, a tím být nápomocno učitelu při činnostech v mateřské škole. R2: *„nějakým způsobem je může nasměřovat, protože v tom bude nadprůměrné, tak je i nějakým způsobem může řídit...“* R5: *„tím, že je vůdčí typ, tak jako může organizovat ty děti, že i ty děti se to vlastně naučí od něho...“* R7: *„může fungovat v tom kolektivu přirozeně jako dobrý lídr a při těch kooperativních činnostech se učitel na něj může spolehnout...“* R4: *„je samostatný, lze se na něj spolehnout, protože je rozumný jako dáte mu důvěru, on vám jí nezklame...“* Respondenti R2, R3 uvedli, že nadané dítě může vynikat v oblastech svého nadání. R2: *„bude vynikat v těch oblastech, ve kterých je nadané...“* R3: *„dítě v mateřské škole může vynikat ve všech oblastech na který si vzpomeneme...“* Část respondentů uvedla, že nadané dítě může vynikat v těchto oblastech nadání: výtvarná, pohybová, hudební, přírodovědná,...

1.15.7 Kategorie Oblasti nadání

Kategorie Oblasti nadání poukazuje na povědomí učitelů mateřských škol o oblastech nadání. Tato kategorie byla dále rozdělena na podkategorie Výtvarná oblast a hudební oblast, předmatematická oblast a oblast čtenářské pregramotnosti.

1.15.8 Podkategorie Výtvarná oblast a hudební oblast

V této podkategorii bylo zjištěno, že učitelé jsou schopni postřehnout nadání žáka nejvíce ve výtvarné a hudební oblasti. Z výpovědí dotazovaných respondentů se ukázalo, že je to způsobené tím, že výtvarné a hudební činnosti jsou v mateřských školách nejvíce frekventované. Dále z výpovědí respondentů vyplynulo, že se ve výtvarných a hudebních činnostech nadání nejlépe rozpozná.

Podle respondentů R1, R2, R3, R4, R5 a R6 se nadání nadaného dítěte projevuje zejména ve výtvarné a hudební oblasti. Například respondentka R3 uvedla: *„může být nadaný výtvarně, může být nadaný v oblasti hudební, to znamená ať je to zpěv, nebo ať jsou to hudební nástroje...“* R4: *„právě nadané ve výtvarný výchově jo, takže té zase šlo všechno, co se týkalo výtvarna...“* R6: *„pak ta výtvarná oblast, takže tam mají spoustu nápadů, co třeba vyrábět...“* R5: *„může to být hudební oblast, nějaké hudební nadání...“*

1.15.9 Podkategorie Předmatematická oblast a oblast čtenářské pregramotnosti

V této podkategorii se zjistilo, že někteří dotazovaní respondenti zaznamenávají nadání u dětí zejména v předmatematické oblasti a v oblasti čtenářské pregramotnosti. Z výpovědí respondentů bylo patrné, že respondenti nadání v předmatematické oblasti vnímali na základě výběru her nebo předmatematických představ dítěte. Dále se zjistilo, že dotazovaní respondenti rozpoznávají nadání v oblasti čtenářské pregramotnosti. Z výpovědí respondentů se ukázalo, že učitelé mateřských škol jsou schopni na základě práce s textem rozpoznat nadání dětí v této oblasti, což odpovídá názorům respondentů. Někteří respondenti uvedli, že nadané dítě se projevuje schopností čtením v předškolním věku. Mertin, Gillernová et al. (2010) hovoří o tom, že nadání jedinci v předškolním období jsou schopni bez problémů číst a počítat, což odpovídá výpovědím dotazovaných respondentů. Část dotazovaných respondentů se domnívala, že nadání se projevuje v dalších oblastech. Například respondenti uvedli oblast kognitivní, estetickou oblast a pohybovou oblast. Zajímavé zjištění se ukázalo na základě rozhovoru s respondentkou R, která uvedla, že nadání nadaného dítěte se projevuje pochopením vtipu ze strany nadaného dítěte. S tím se shodují i autoři Mertin, Gillernová et al. (2010) a Hříbková (2009), kteří uvádějí, že nadaný jedinec má schopnost pochopit humor. Dále autoři (2010) popisují, že tvořivost nadaného dítěte se projevuje v humoru.

Někteří respondenti uvádějí, že nadané dítě se může projevovat v oblasti předmatematických dovedností. R1: *„může být právě v těch početních, nějaké ty*

předmatematické představy třeba... “ Respondentka R4 vypověděla: „když je to v tý matematický, třeba někdo kdo, tak si pořád hrál s různýma hrama na rozvíjení toho matematickýho, třeba tý logiky, tam to pořád chtěl dělat, takže byl vynikající... “ Podle dalších respondentů R1, R5, R6 se nadání nadaného dítěte projevuje v oblasti čtenářské pregramotnosti a výjimečně v oblasti čtenářské gramotnosti. Například R1 uvedla: *„pokud je baví hodně knížky a písmena, tak tam se to vlastně v těch předčtenářských dovednostech taky může hodně projevit jo, že už se naučí třeba předškolák pár písmenek, slovo přečíst, u podpisu podepisovat se.“* R5: *„cit pro četbu, pro literaturu.“* R6: *„když se zajímají o knihy, tak dokáží i v tom věku číst.“* Respondentky R2, R3, R6 popisovaly projevy nadání u nadaných dětí v pohybové oblasti. Například: R3: *„dítě může být pohybově nadaný, může být nadaný přes tanec, může být nadaný přes nějaký sport...“* R6: *„třeba jako v tělesné oblasti, že třeba ty děti jsou potom velmi šikovné, třeba i v nějakých sportech, které provozují víc třeba v gymnastice nebo pokud jsou to třeba kluci, tak ve fotbale...“* Podle respondentů R2, R3, R4 a R5 se nadání u nadaného dítěte projevuje ještě v dalších oblastech. Například v estetické oblasti či v kognitivní oblasti (R3: *„může být nadaný přes vědomosti tzn., že je tam nějaká vyšší inteligence od přírody vrozená.“*). Další respondentka R4 říká, že: *„takže i některý to dítě zase mělo i ten dar, že rozumělo i tomu vtipu...“*

1.15.10 Kategorie Vrozené / Získané nadání

Tato kategorie popisuje, jestli učitelé mateřských škol považují nadání za vrozenou nebo získanou schopnost. Na základě rozhovorů s dotazovanými respondenty se zjistilo, že ve většině případů učitelé považují nadání za vrozené. Dotazovaní respondenti, ale také uvedli, že je velmi důležité tuto vrozenou schopnost u dítěte rozvíjet. Naopak respondent R6 uvedl, že nadání je podle něj získané. Přesto se respondent R6 shoduje s většinou dotazovaných respondentů na tom, že se nadání musí u dítěte rozvíjet. Naopak se respondenti rozcházeli v názorech na vhodnou dobu rozvíjení nadání u dítěte. Část respondentů se domnívala, že nadání je vhodné rozvíjet až v pozdějším věku. Oproti těmto respondentům stáli respondenti, kteří by nadání rozvíjeli u dítěte v předškolním období. Potvrzují tak slova Laznibatové (2001), která zdůrazňovala důležitost rozvoje nadání v raném věku dítěte.

Téměř všichni respondenti R1, R2, R3, R4, R5, R7 považují nadání za vrozené, s tím, že se v budoucnu musí dále rozvíjet. Například: R7: *„myslím si, že je to vrozený, že je to v genech, ale potom se to dál rozvíjí v talent a genialitu.“* R1: *„hodně velké*

procento si myslím je to, že je to nadání vrozené po někom podporované ze strany rodiny taky asi a myslím si, že se to hodně dědí...ze strany učitelek by určitě měla být podpora, aby se to mohlo rozvíjet, aby mohl zvyšovat tu náročnost.“ Oproti nim respondent R6 zastává názor, že nadání je získané, ale také souhlasí s ostatními respondenty v tom, že nadání se musí rozvíjet. R6: „, protože já bych řekla, že to bude asi získané, že jakoby časem právě, že to je rozvinutí asi nějakého talentu...ale takovým tím rozvíjením si myslím, že se právě to nadání podpoří...“ Respondentka R5 uvedla, že nadání by se mělo rozvíjet až v mladším školním věku. Podle respondentky R5 není podstatné rozvíjet nadání v předškolním období věku dítěte. R5: „, jinak bych nadání rozvíjela, až v tom mladším školním věku.“

1.15.11 Kategorie Rozvoj nadaného dítěte v mateřské škole

Tato kategorie zjišťovala, jestli jsou učitelé mateřských škol schopni rozvíjet nadání u nadaného dítěte v prostředí mateřské školy. Z výpovědí respondentů se zjistilo, že učitelé mateřských škol by rozvíjeli nadání u dítěte svým individuálním přístupem k nadanému žákovi. Respondenti se shodovali na tom, že nadání nejlépe rozvinou tím, že nadanému dítěti dají dostatečný prostor k rozvoji nadání. Dotazovaní respondenti dále uvedli, že by se zaměřili u dítěte na oblasti, které ho nejvíc zajímají. Podle respondentů je důležité, aby dítě mělo dostatek podnětů ze strany učitele. Respondenti R1, R3 uvedli, že by dítěti poskytli náročnější typ činností a úkolů. Respondentka R6 uvedla, že je důležité rozvíjet dítě všestranně a nezaměřovat se pouze na oblast nadání dítěte. Na základě výpovědí dotazovaných respondentů se zjistilo, že učitelé nemají dostatečný prostor a čas nadání u dítěte rozvíjet. Respondentka R4 sdělila, že největší úskalí vidí ve vysokém počtu žáků na třídách. Dále respondentka R4 uvedla, že by bylo přínosné snížit počty žáků ve třídách mateřských škol. Mertin, Gillernová et al. (2010) hovoří o faktu, že nelze rozvíjet nadání u nadaných jedinců bez aktivního přístupu učitelů a jejich angažovanosti v tvorbě programů pro nadané děti (Mertin, Gillernová et al., 2010).

Většina respondentů R1, R2, R3, R4, R5, R7 uvádí, že z pozice učitele/ky v mateřské škole mohou učitelky mateřské školy nadané dítě rozvíjet nejvíce individuálním přístupem. Například: R2: „, tak, že ty činnosti budu vlastně zaměřovat k tomu, aby se to nadání nějakým způsobem rozvíjelo...“ R3: „, poskytneme tomu dítěti nad rámec vlastně toho, co nabízíme dětem v kolektivu běžné ve škole mateřské, tak mu můžeme v té oblasti nabídnout něco navíc, to znamená z toho, co ho zajímá, tak mu můžeme dát určité

podněty, můžeme mu nabídnout nějaké činnosti, které dělá navíc.“ R4: „Když je čas, tak můžu v té oblasti si sním povídám nebo mu dám hru nebo se trochu víc věnuju, ale zase na úkor ostatních dětí. R5: „a určitě taky tyto děti potřebují nějaký individuální rozvoj, takže mohou dnes dostat asistenta pedagoga, což je výhoda...“ Respondenti R1, R3 uváděli, že je vhodné poskytnout nadanému dítěti obtížnější a náročnější typ úkolů dle jeho potřeby. R1: „vím, že mu něco jde dobře nebo lépe, tak mu ty úkoly třeba dávám těžší...“ Někteří respondenti R6 zmiňovali, že je důležité rozvíjet nadané dítě všestranně. Nezaměřovat svůj zájem jen na určitou oblast nadání nadaného dítěte. R6: „takhle já bych ho určitě rozvíjela ve všech oblastech nejenom právě v té, kterou bude mít nejvíc rozvinutou a ve které bude mít to nadání, ale já bych se ho právě snažila rozvíjet ve všech oblastech i v ostatních...“ Respondentka R4 vyslovila problém, který dle ní vychází z velkého počtu dětí ve třídě mateřské školy. Respondentka se domnívá, že pokud chceme, aby mohl pedagog v mateřské škole rozvíjet nadané dítě dle jeho potřeb je nutností, aby se snížil počet žáků ve třídách. R4: „při současném počtu dětí dost špatně, protože jich je hodně, není čas jak na nadané děti, tak není čas na děti s vadami, takže docela těžko, protože chtělo by to menší počet dětí, aby se jim člověk mohl věnovat...“

1.15.12 Kategorie Identifikace nadaného dítěte v mateřské škole

Kategorie Identifikace nadaného dítěte v mateřské škole se zabývala schopností učitelů mateřských škol při identifikaci nadaného dítěte. Dále tato kategorie zkoumala, jak by učitelé mateřských škol postupovali při identifikaci nadaného žáka v mateřské škole. Na základě rozhovorů s dotazovanými respondenty se ukázalo, že ve většině případů se respondenti domnívali, že lze identifikovat nadané dítě v prostředí mateřské školy. Naopak respondentka R4 se domnívala, že identifikovat nadané dítě v mateřské škole lze jen velmi těžko. Z její výpovědi bylo patrné zaváhání. Tento názor dokládala tvrzením, že se nikdy se zcela identifikovaným nadaným žákem po dobu své praxe nesešla. Vyhledáváním nadaných dětí předškolního věku se zabývá mnoho autorů. Například Hříbková (2009), Mudrák (2015), (Mertin, Gillernová et al., 2010) a další. Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí proces identifikace nadaného dítěte.

Většina z dotazovaných respondentů R1, R2, R3, R5, R6, R7 uvedla, že lze identifikovat nadání u dítěte v předškolním věku v prostředí mateřské školy.

Například R3: „*nadané dítě se určitě pozná tím, jak se projevuje v dětském kolektivu, protože každá učitelka, která dětský kolektiv za nějakou dobu pozná, tak to nadané*

dítě si myslím, že nějakým způsobem ho dokáže určit... “ R6: „tak identifikovat si myslím, že to lze, protože si myslím, že to dítě nám určitým způsobem bude vyčnívat... “ Respondenti uvedli, že při identifikaci porovnávají nadané děti s dětmi běžnými. Respondentka R4 se domnívá, že nadané dítě lze identifikovat v prostředí mateřské školy velmi těžko. Respondentka R4 uvedla: „no nemyslím si to úplně, protože že bych ho úplně identifikovala, to se mi ještě nestalo, i když jsem věděla, že pár dětí bylo v určitých oblastech nadanější než ty druhý... “

1.15.13 Podkategorie Postup při ověřování nadání u dítěte v mateřské škole

Tato podkategorie popisuje, jak by učitelé mateřských škol postupovali při identifikaci nadaného žáka. Zjistilo se, že většina dotazovaných respondentů by volila podobný postup. Z výpovědí respondentů bylo zjištěno, že respondenti by nejprve kontaktovali zákonné zástupce dítěte. Poté někteří respondenti uvedli, že by zkontaktovali PPP. Část respondentů uvedla, že by pro potencionálně nadaného žáka vytvořila IVP. Menší část respondentů sdělila, že vidí problém v identifikaci nadaného dítěte. Tato menší část respondentů udávala, že nadání dítěte se v raném věku může zaměnit s akcelerací vývoje u dítěte. Z jejich výpovědí bylo patrné, že tyti respondenti vnímají včasnou identifikaci za bezúčelnou.

Respondenti uvedli, že při identifikaci nadaného dítěte v mateřské škole by povětšinou postupovali následovně. Všichni respondenti by na prvním místě kontaktovali zákonné zástupce dítěte. R1: *„možná bych určitě kontaktovala rodiče... “* R3: *„asi i možná rozhovor s rodiči, zeptat se jich, jestli mají ten stejný názor, jestli mají ty samé zkušenosti z domácího prostředí, jestli se to dítě projevuje obdobným způsobem, jestli si sahá po té činnosti, jestli to dělá rádo, jestli nějakým způsobem vyniká, takže i tou komunikací s rodinou se to dá určitě nějakým způsobem vystopovat a společnými silami zjistit... “* Respondenti R1, R5, R6 dále doporučují zkontaktovat PPP. Například: R1: *„určitě na nějaké speciální vyšetření, kde by vlastně odhalili, kterým směrem se to jeho nadání projevuje a jak ho potom dál podporovat... “* Respondenti R1, R2, R7 navrhují tvorbu IVP, podle kterého by se odvíjela práce s nadaným žákem v prostředí mateřské školy. R1: *„jak sním mají ty paní učitelky pracovat, protože by vlastně to dítě mělo mít nějaký individuální plán nejenom ty děti, které mají nějaké potíže.“* R2: *„potom udělat nějaký plán, jakým způsobem začleňovat ty činnosti do programu těch řízených činností ve školce.“* R7: *„zase pokud bych se tím dál chtěl zabývat a vytvořit pro něj nějakou*

individuální program, tak už ve spolupráci s rodiči.“ Respondentky R2 a R3 uvedly, že nadání se může v předškolním věku snadno zaměnit s akcelerací vývoje dítěte. R2: *„protože vlastně děti nějakým způsobem ještě dozrávají a může to být vlastně jen nějaká akcelerace toho vývoje, že nějakým způsobem jen ty děti předbíhají ve vývoji ty svoje vrstevníky, a potom se vlastně zjistí, že to není úplně nadání, že je spíše jen chytřejší, vyspěle.“*

1.15.14 Kategorie Metody práce s nadaným žákem v mateřské škole

Tato kategorie byla zaměřena na kompetenci učitelů mateřských škol v oblasti problematiky nadaných žáků. V této kategorii se zjišťovalo, jestli mají dotazovaní respondenti dostatečné znalosti metod práce s nadaným žákem. Na základě dotazovaných respondentů se zjistilo, že většina respondentů nebyla schopna pojmenovat metody práce s nadaným žákem. Výpovědi dotazovaných respondentů působily velmi zmatečně. Část respondentů uvedla, že by nadanému žákovi poskytla dostatečný prostor v realizaci jeho zájmu nadání. Někteří respondenti považovali individuální přístup za metodu práce s nadaným žákem. Na tento problém poukazují ve své publikaci autoři Mertin, Gillernová et al. (2010), kteří tvrdí, že každé vyhledávání dítěte je bezcenné, pokud nenásleduje žádná rozvíjející nabídka. Dále autoři (2010) zdůrazňují, že pro dítě je nejdůležitější možnost rozvíjet nadání.

Většina dotazovaných respondentů nedokázala odpovědět na otázku: *„Jaké byste volil a metody práce s nadaným žákem?“* Respondenti R2, R4, R6, R7 vypověděli, že metody práce s nadaným žákem neznají. R7: *„určitě bych postupoval podle nějakých odborných příruček něco bych si přečetl, vím, že je spousta publikací, který se zabývají tímhle problémem, ale vyloženě metody mě teď žádné nenapadají.“* Větší část respondentů R1, R3, R5, R6 se přiklání k individuálnímu přístupu při práci s nadaným žákem. Například: R3: *„to je především nějaká individuální práce s ním, to znamená zapojit ho, věnovat se mu nad rámec toho, co má možnost dostat v tom školském zařízení...“* Respondenti R3, R5, R6 uvedli, že by nadanému žákovi umožnili rozvíjet se v oblasti nadání. Například: R5: *„takže konkrétně určitě ho podpořit v té dané oblasti ve které vím, že vyniká, možnost dát mu ten individuální přístup...“* R6: *„jako určitě bych s tím dítětem pracovala i individuálně, teď úplně nevím asi i určitě rozhovorem bych se s ním snažila právě zjistit, co ho třeba baví nebo zjišťovala bych třeba i rozsah toho nadání...“*

1.16 Porovnání výsledků bakalářských prací

Porovnávala jsem pro zajímavost výsledky výzkumu této bakalářské práce „Pohled učitelek mateřských škol na nadané děti“ s jinými bakalářskými pracemi, které se zabývají problematikou nadaných dětí v mateřských školách. Pro porovnání výsledků výzkumného šetření jsem si vybrala dvě bakalářské práce. První bakalářská práce má název „Pedagogická práce s nadanými dětmi z pohledu plzeňských mateřských škol“ (Janoušková, 2013). Tato práce je zaměřena na vzdělávání nadaných dětí v mateřské škole. Druhá bakalářská práce nese název „Nadané děti v mateřské škole“ (Nečásková, 2015). Pro porovnání jsem si vybrala pouze některé zajímavé skutečnosti, které vyplynuly z výzkumných šetření autorek.

První výsledek, který autorka bakalářské práce, s názvem „Pedagogická práce s nadanými dětmi z pohledu plzeňských mateřských škol“ v práci popisuje, se shoduje s výsledkem této bakalářské práce. Janoušková (2013) uvádí, že učitelé z vysokých a středních pedagogických škol nejsou dostatečně připraveni na práci s nadanými žáky. V této bakalářské práci se ukázalo, že většina dotazovaných respondentů neznala metody práce s nadaným žákem.

Dále Janoušková (2013) uvádí výsledek výzkumu, který poukazuje na časový problém učitelek mateřských škol. Janoušková (2013) uvádí, že učitelky mateřských škol nemají dostatečný prostor na práci s nadaným žákem. Podle Janouškové (2013) učitelé mateřských škol uvedli, že problém vnímají v počtu žáků ve třídě. Janoušková (2013) hovoří o tom, že učitelky mateřských škol, vlivem přeplněných tříd ve školách, se nemohou dostatečně individuálně věnovat nadanému dítěti. Toto tvrzení se objevilo i v této bakalářské práci.

Nečásková (2015), která je autorkou bakalářské práce, s názvem „Nadané dítě v mateřské škole,“ se zaměřila ve své práci na pohled učitelů mateřských škol na nadané dítě. Nečásková (2015) si zvolila výzkumnou metodu dotazníkového šetření. Výzkumným vzorkem autorky (2015) bylo 35 respondentů – učitelů mateřských škol s různou délkou praxe. Z výzkumného šetření Nečáskové (2015) vyplynulo, že 63 procent dotazovaných se ve své praxi nikdy nesešlo s nadaným žákem. Podle Nečáskové (2015) 37 dotazovaných respondentů uvedlo, že nikdy s nadaným dítětem nepracovali. V této bakalářské práci s názvem „Pohled učitelek mateřských škol na nadané děti,“ se na základě výzkumného šetření ukázalo také ukázalo, že většina dotazovaných respondentů se

s nadaným žákem nikdy nesetkala. Zbylá část respondentů uvedla, že se s nadaným žákem setkala, ale z rozhovoru vyplynulo, že s nadaným žákem nepracovali vhodnou metodou práce. Dále Nečásková (2015) zjistila, že učitelé mateřské školy jako první upozornili na nadání nadaného dítěte. Nečásková (2015) uvedla, že tento výsledek je pravděpodobně způsoben tím, že učitelé mateřských škol mají možnost porovnání dětí. Dále se Nečásková (2015) domnívá, že je to způsobené tím, že učitelé mateřských škol znají vývojovou psychologii a vědí, v jakém věku se rozvíjejí u dítěte jednotlivé schopnosti a dovednosti. Tento výsledek se shoduje s touto bakalářskou prací s názvem „Pohled učitelek mateřských škol na nadané děti“. Ukázalo se, že učitelé mateřských škol by nadané dítě identifikovali na základě porovnání potenciálně nadaného dítěte s běžným dítětem v mateřské škole. Dále se ukázalo, že učitelé mateřských škol si jsou vědomi důležitosti rozvoje nadání u nadaných dětí. Toto tvrzení potvrzuje výsledek výzkumu Nečáskové (2015), který se shoduje s výsledkem této bakalářské práce. Nečásková (2015) uvedla, že 71 procent dotazovaných respondentů uvedlo, že je důležité podporovat nadání u nadaného dítěte. Dále Nečásková (2015) uvedla, že tito respondenti by nadané dítě rozvíjeli ve všech oblastech. Tento výsledek se shoduje s výsledkem této bakalářské práce.

Zajímavý výsledek u všech porovnávaných prací se objevil při dotazu: „Jestli je podle respondentů čas na práci s nadaným dítětem v prostředí mateřské školy?“ Ve všech výzkumných šetřeních se ukázalo, že učitelé mateřských škol nemají čas na individuální práci s nadaným žákem v mateřské škole. Nejčastější problém při práci s nadaným žákem je podle učitelů mateřských škol vysoký počet žáků ve třídě.

Diskuze

V této bakalářské práci „Pohled učitelek mateřských škol na nadané děti,“ bylo cílem zjistit, jestli jsou schopné učitelky mateřských škol registrovat nadaného žáka. Byla stanovena hlavní výzkumná otázka. Výzkumná otázka zjišťovala, zda jsou schopny učitelky mateřských škol registrovat nadaného žáka v prostředí mateřské školy. Pro tuto bakalářskou práci bylo využito kvalitativního výzkumného šetření formou polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumné šetření probíhalo v několika státních mateřských školách s běžným školním vzdělávacím programem (dále jen ŠVP). Výzkumného šetření se zúčastnilo sedm respondentů. Z toho bylo dotazováno šest žen a jeden muž.

Výzkum byl rozdělen do deseti kategorií. Kategorie byly určeny podle typu otázek v rozhovoru. Dále byl výzkum členěn do několika podkategorií, které byly určeny na základě doplňujících otázek v rozhovoru.

Z výzkumného šetření vyplývá, že učitelé mateřských škol dokáží obecně charakterizovat nadaného žáka.

Většina dotazovaných respondentů charakterizovala nadaného žáka na základě porovnání potencionálně nadaného žáka s běžnými dětmi v mateřské škole. Respondenti charakterizovali nadané dítě na základě nadprůměrných výkonů v určitých oblastech. Potvrzují tak slova Hříbkové (2009), která popisuje, že žák, který podává mimořádné výkony v určité oblasti ve srovnání se svými vrstevníky je většinou považovaný za nadaného jedince. Nicméně Hříbková (2009) má v tomto případě spíše na mysli děti staršího školního věku. Dále tvrdí, že u mladších dětí se ještě zcela neseťkáváme ve většině případů s dominantním zájmem. Hříbková (2009) hovoří o tom, že u mladších dětí, u kterých se ještě neprojevil dominantní zájem lze psychologickým vyšetřením prokázat osobnostní potenciál dítěte. V případě zjištění osobnostního potenciálu dítěte se podle Hříbkové (2009) jedná o tzv. latentní nadání. Z výzkumného šetření je patrné, že učitelky mateřských škol jsou schopné na základě zájmu dítěte vyzorovat v kolektivu mateřské školy větší zájem nadaných dětí o určitý typ činnosti. Respondenti udávají, že nadané dítě v mateřské škole projevuje své vůdčí tendence (R5, R6, R7). Hříbková (2009) popisuje ve své publikaci sociální charakteristiky nadaného dítěte v předškolním věku. Autorka (2009) hovoří o tom, že nadané děti často zaujímají v sociální skupině extrémní pozici. Dále tvrdí, že mají odvalu prezentovat vlastní názor a dokáží tento názor argumentovat

před skupinou (Hříbková, 2009). S tím se shoduje i Mertin, Gillernová et. al (2010), kteří hovoří o tom, že nadané dítě rádo organizuje a vede skupinové hry a činnosti. Respondenti se domnívají, že hra dítěte v mateřské škole je podmíněna tím, v jaké oblasti se nadání u dítěte projevuje (R1, R2, R4, R7). Všichni respondenti se shodují na tom, že nadané dítě v mateřské škole má zejména problémy v oblasti sociálních vztahů. S tímto tvrzením se neshodují autoři Mertin, Gillernová et al. (2010), kteří uvádějí, že nadané dítě je oblíbené u vrstevníků v předškolním věku. Dále autoři (2010) tvrdí, že dítě má problémy ve vrstevnické skupině v pozdějším věku. Naopak se respondenti domnívají, že nadané dítě v kolektivu mateřské školy je schopné na základě svého nadání motivovat kolektiv k lepším výkonům a převzít vůdčí roli (R1, R2, R5, R6, R7). Potvrzují tak slova Mertina, Gillernové et al. (2010), kteří popisují, že nadané dítě dokáže využívat své verbální dovednosti k ovlivňování svých vrstevníků. Většina respondentů udává několik oblastí nadání. Zejména jsou to oblasti: výtvarná, hudební, pohybová, kognitivní a oblast čtenářské pregramotnosti. Na dotaz, jestli je nadání spíše získané nebo vrozené odpovídali respondenti zcela shodně až na jednu výjimku. Podle většiny dotazovaných respondentů je nadání vrozené. Hříbková (2009) uvádí, že nadání je považováno za vrozené. Dále autorka (2009) uvádí, že talent je výsledek, který je závislý na vzájemnosti s prostředím, ve kterém jedinec žije. Respondenti poukazují na důležitost rozvoje nadání v předškolním období. S tím se shoduje i Laznibatová (2001), která zmiňuje důležitost časného rozpoznání nadání u dítěte v raném věku. Někteří respondenti hovoří o tom, že nadání se lépe rozvíjí v mladším školním věku, popřípadě ve starším školním věku (R4, R5). Na otázku, jak by respondenti rozvíjeli nadání v mateřské škole z pozice učitele mateřské školy dává většina respondentů jasnou odpověď. Většina respondentů udává, že by k nadaným žákům v mateřské škole přistupovala individuálně. Respondenti navrhují předkládat nadanému dítěti náročnější typy činností (R1, R3). Důležitou roli hraje ve vývoji nadaného dítěte dle respondentů všestranný rozvoj jeho osobnosti. Respondenti na otázku, která se zabývala identifikací nadaného dítěte v předškolním věku většinou odpovídali shodně. Podle respondentů je identifikace nadaného dítěte v raném věku možná. Jedna z dotazovaných respondentek uvádí, že se domnívá, že identifikace nadaného dítěte v předškolním věku není zcela možná (R4). Respondenti udávají postupy ověření u dítěte s potencionálním nadáním. Všichni respondenti se shodují na tom, že by v první řadě oslovili rodiče daného dítěte. Poté někteří (R1, R5, R6) zmiňují, že by po rozhovoru s rodiči zkontaktovali PPP. Jiní (R1, R2, R7) navrhují vypracování IVP. Více než polovina respondentů

(R2, R4, R6, R7) nemá představy o metodách práce s nadaným žákem. Zbylí respondenti (R1, R3, R5, R6) by pracovali na základě individuálního přístupu při práci s nadaným žákem v mateřské škole. Vyhledáváním nadaných dětí předškolního věku a rozvíjení potenciálu nadaných dětí v předškolním věku se zabývalo a zabývá spousta autorů. Například Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí proces identifikace nadaných žáků. Tito autoři (2010) hovoří o faktu, že jakékoliv vyhledávání nadaného dítěte je bezcenné, pokud nedostane žádnou rozvíjející nabídku. Dále Mertin, Gillernová et al. (2010) uvádějí, že je pro dítě nejdůležitější možnost nadání rozvíjet. Nicméně autoři (2010) hovoří o tom, že nelze nadání rozvíjet bez aktivního přístupu učitelů mateřských škol a jejich angažovanosti v tvorbě nových programů pro nadané děti. (Mertin, Gillernová et al., 2010).

Výzkumná otázka byla zodpovězena na základě kvalitativního výzkumného šetření. Z rozhovorů je zřejmé, že většina učitelů mateřských škol dokáže registrovat nadaného žáka v mateřské škole. Z výzkumného šetření vyplynulo, že učitelky mateřských škol mají povědomí o nadání u dětí v předškolním věku. Přesto nemají osvojené metody práce s nadanými dětmi a většina dotazovaných učitelů z běžných státních mateřských škol se během své praxe nesetkala s nadaným žákem, který by byl identifikován na základě pedagogicko-psychologické poradny (PPP).

Závěr

Tato práce se zabývá pohledem učitelek mateřských škol na nadané děti. Učitelka mateřské školy je pro dítě nezastupitelným průvodcem na jeho cestě. Nezaměřuje se jen na vzdělávání dítěte po stránce rozumové, ale podává dítěti pomocnou ruku ve chvílích, kdy to situace vyžaduje. Proto by měla každá učitelka mateřské školy vnímavě přistupovat ke každému dítěti, aby mu dokázala poskytnout všestranný rozvoj osobnosti, aby byla schopna individuálně a citlivě reagovat na jeho potřeby. Velmi důležitou roli při výchovně vzdělávacím procesu hraje osobnost učitelky. Učitelka dítě ovlivňuje i na základě jejich vlastních morálních hodnot a přesvědčení. To, jak se dítě bude v mateřské škole cítit, je důležité pro jeho další vzdělávání a učitelka má nezastupitelné možnosti tento aspekt ovlivnit.

Ve výzkumném šetření bakalářské práce, s názvem „Pohled učitelek mateřských škol na nadané dítě,“ byly stanoveny dva cíle. Prvním cílem bylo zjistit, jestli jsou učitelky mateřské školy schopné registrovat nadaného žáka. Na základě tohoto cíle byla stanovena výzkumná otázka. Výzkumnou otázkou bylo zjišťováno, jestli jsou učitelky mateřské školy schopné registrovat nadaného žáka v mateřské škole. Byla využita kvalitativní metoda výzkumného šetření pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory byly uskutečněny s šesti respondentkami a s jedním respondentem. Výsledky byly rozřazeny do deseti kategorií. Dvě kategorie (Kategorie Oblasti nadání a Kategorie Identifikace nadaného dítěte v mateřské škole) byly rozděleny na podkategorie (Podkategorie Výtvarná oblast a hudební oblast, Podkategorie Předmatematická oblast a oblast čtenářské pregramotnosti).

Výzkumná otázka tohoto šetření byla zodpovězena. Při zpracování rozhovorů vyplynulo, že učitelé mateřských škol jsou schopni registrovat nadaného žáka v mateřské škole. Dále výzkumné šetření ukázalo, že učitelé mateřských škol nemají osvojené metody práce s nadanými dětmi. Výzkumné šetření dále zjistilo, že většina dotazovaných učitelů z běžných státních mateřských škol se s identifikovaným nadaným žákem za dobu své praxe nesetkala.

Druhý cíl, který si autorka vytyčila byl cíl personální. Tento cíl byl zodpovězen na základě výzkumného šetření. Autorka si rozšířila své obzory o problematice nadaných dětí v mateřské škole.

Tato bakalářská práce může sloužit jako informační materiál pro studenty oboru učitelství pro mateřské školy a pro učitele mateřských škol.

Seznam použité literatury

1. DOČKAL, V., 2005. *Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý*. Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-840-3.
2. FOŘTÍKOVÁ, J., 2009. *Talent a nadání: Jejich rozvoj ve volném čase*. Aktualizované. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT. ISBN 978-80-247-3857-4.
3. HARTL, P., 2004. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-803-1
4. HAVIGEROVÁ, J. M., 2011. *Pět pohledů na nadání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3857-4.
5. HAVIGEROVÁ, J. M., 2013. *Vyhledávání nadaných dětí v předškolním věku*. ISBN 978-80-247-5150-4.
6. HAVIGEROVÁ, J. M., BUREŠOVÁ I., SMETANOVÁ V., HAVIGER J., 2013. *Projevy dětské zvědavosti*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5200-6.
7. HŘÍBKOVÁ, L., 2013. *Nadání a předškolní věk*. [online]. In: Ústí nad Labem, 2013. [cit. 2018-03-28]. Skripta. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Dostupné z: <http://1url.cz/BtnBF>
8. JANOUŠKOVÁ, B., 2013. *Pedagogická práce s nadanými dětmi z pohledu plzeňských mateřských škol*. [online]. In: Plzeň, 2013. [cit. 2018-03-28]. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Sovová, P. Dostupné z: <http://theses.cz/id/fk8a38/>
9. KNOTOVÁ, D., 2014. *Školní poradenství*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4502-2.
10. KROUPOVÁ, K., et al., 2016. *Slovník speciálně pedagogické terminologie*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-9345-5
11. LANDAU, E., 2007. *Odvaha k nadání*. Praha: Akropolis. ISBN 978-80-8690-48-4.
12. LAZNIBATOVÁ, J., 2001. *Nadané dieťa: jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Bratislava: IRIS. ISBN: 80-88778-32-8
13. MŠMT ČR., 2016. *Zákony a legislativa. Mensa ČR: Pro nadané děti* [online]. In: MŠMT ČR [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://1url.cz/ptnB2>
14. MERTIN, V., GILLERNOVÁ I., 2010. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8
15. METODICKÝ PORTÁL INSPIRACE A ZKUŠENOSTI UČITELŮ. 2016. *Vzdělávání dětí nadaných*, 2016 [online]. In: Metodický portál RVP [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://1url.cz/KtnBp>. ISSN: 1802-4785
16. MÖNKS, F. J., YPENBURG I. H., 2002. *Naše dítě je velmi nadané: Nadané dítě (Variant.)*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0445-5
17. MUDRÁK, J., 2015. *Nadané děti a jejich rozvoj*. ISBN 978-80-247-5089-7

18. MŠMT ČR, © 2018. *Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných* [online]. In: Mensa ČR. 3.5. 2016, s. 15 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://1url.cz/ptnB2>
19. NEČÁSKOVÁ, Z., 2015. *Nadané dítě v mateřské škole*. [online]. In: Liberec, 2015. [cit. 2018-03-28]. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Lüftnerová I. Dostupné z: [1http://1url.cz/ftnBq](http://1url.cz/ftnBq)
20. PORTEŠOVÁ, Š., 2009. *Skryté nadání: psychologická specifika rozumově nadaných žáků s dyslexií*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5014-3
21. PORTEŠOVÁ, Š., 2018. *Typologie nadaných dětí. Nadané děti*. [online]. © 2018, 1 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://www.nadanedeti.cz/pro-ucitele-typologie-deti>
22. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MATOUŠ J., 1998. *Pedagogický slovník*. 2. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1
23. STERNBERG, R. J., 2001. *Úspěšná inteligence: Jak rozvíjet praktickou a tvůrčí inteligenci*. Praha: Grada Publishing. ISBN
24. ŠNÝDROVÁ, I., 2008. *Psychodiagnostika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2165-1.
25. ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6

Přílohy

1.17 Příloha 1 – rozhovory s dotazovanými respondenty

Dotazující: (D)

Respondenti: (R č.)

1.17.1 Respondentka č. 1:

D: „Dokázala byste vystihnout základní charakteristiky nadaného dítěte?“

R1: „Tak nadané dítě se projevuje jinak než nadané děti v nějaké oblasti. Třeba výtvarná, tělesná, matematika... a třeba se projevuje tím, že se ve třídě nudí, protože zvládá to, co ty ostatní děti teprve se učí a on už to dopředu umí.“

D: „Jak se dle Vás nadané dítě projevuje v kolektivu MŠ?“

R1: „No možná právě tím, že protože se nudí, když je to třeba nějaká matika nebo činnosti, které už zná a úplně ho nezaujmu a ostatní se je třeba teprve učí, a může se projevovat tím, že třeba zlobí nebo ho to nebaví odbíhá k jiným činnostem.“

D: „Jak dle Vás vypadá hra nadaného dítěte?“

R1: „Možná je orientovaná hodně na to jeho nadání, protože když je někdo nadaný, tak ho to většinou hodně baví. Takže se třeba orientuje na počítání nebo hodně rádo kreslí náročný činnosti si hledá v tom kreslení ,že ho třeba nebaví pastelky, tak vymýšlí další možnosti

D: „Ještě jsem se chtěla zeptat, máte konkrétní představu, jaké typy her si dle Vás nadané dítě vybírá? Jestli spíše volí konstruktivní typ her nebo spíše vyhledává námětové hry?“

R1: „Asi je to možná dané tím, kde má ten talent. Jakým směrem je ten talent orientovaný. A myslím si, že si hodně vyhledává hry individuální, protože ty děti si s ním spíš už hrát třeba neumí, jak ono je už trošku dál než ty ostatní a spíš asi ty námětové hry si myslím, že ani moc ne. Spíš se zaměřuje na určitou oblast. Třeba na tu konstruktivní, když někoho baví třeba matika nebo geometrie, tak to má hodně souvislost třeba s konstruováním ze stavebnic.“

D: „Může mít nadané dítě v mateřské škole nějaké problémy?“

R1: „Potíže...možná právě to, že to že pro něco mají ostatní vrstevníci pomalé tempo a on by potřeboval už rozvíjet to nadání dál. A potíže může mít třeba i v komunikaci s kamarády nebo vůbec ve vztazích s ostatními dětmi, že oni ho vidí trošku jinak, trošku odlišně, protože se přece jenom odlišuje vzhledem k tomu svému nadání. Takže třeba ty hry s ním. Ty činnosti tolik nevyhledávají, protože ví, že třeba je lepší nebo že ho ty jednodušší věci nebaví.“

D: „Takže to jste popsala vlastně konkrétní problémy se kterými se nadané dítě v mateřské škole může potýkat.“

D: „V čem nadané dítě podle Vás může v mateřské škole vynikat?“

R1: „Někdy třeba může ten kolektiv někam směřovat. Může ty děti třeba stáhnout k nějaké složitější hře, k nějakým činnostem. Oni ho můžou třeba napodobovat, takže se může tím, že ono je nějak nadané, tak to od něj ty ostatní děti nějakým způsobem můžou odkoukávat a můžou ho napodobit.“

D: „V jakých oblastech se projevuje nadání nadaného dítěte?“

R1: „Ono je to teda hodně těžký, ale třeba v té výtvarný oblasti se to hodně lehce pozná. Tam jsou děti, které umí hodně hezky malovat oproti těm ostatním... se to docela pozná, protože jsou to poměrně častý činnosti v mateřský škole výtvarný, takže tam je to hodně poznat. Pak to může být právě v těch početních. Nějaké ty předmatematické představy třeba nebo pokud se.. nebo pokud je baví hodně knížky a písmena, tak tam se to vlastně v těch předčtenářských dovednostech taky může hodně projevit jo..., že už se naučí třeba předškolák pár písmenek, slovo přečíst, u podpisu podepisovat se. Pak může být třeba zase taky.. Ta se taky hodně prolíná ve školce hudební výchova. Holčičky mohou umět dobře zpívat dobře rytmizovat.“

D: „Je podle Vás nadání spíše získané nebo vrozené?“

R1: „Hodně velký procento si myslím je to, že je to nadání vrozené po někom... podporované ze strany rodiny. Taky asi a myslím si, že se to hodně dědí.“

D: „Je dle Vás důležité, aby dítě v mateřské škole bylo podporováno v oblasti jeho nadání anebo si myslíte, že samovolně se u něj nadání bez vašeho zásahu rozvine?“

R1: „Ono se bude určitě snažit nějakým způsobem to co ho baví a to, na co je šikovné si rozvíjet už v tom kolektivu..., že třeba vyhledává ty činnosti náročnější, ale ze

strany učitelek by určitě měla být podpora, aby se to mohlo rozvíjet, aby mohl zvyšovat tu náročnost.“

D: „Jak můžete nadání rozvíjet v mateřské škole, konkrétně Vy jako učitelka?

R1: „Asi právě těmi metodami, že to dítě vím, že mu něco jde dobře nebo lépe, tak mu ty úkoly třeba dávám těžší nebo ho podporuji v tom, že mu jde třeba ta výtvarná činnost, tak víc možností tvorby. Já nevím víc materiálu, složitější metody. Někaké pomůcky... Takže byste ho třeba nejprve pozorovala.“

D: „Myslíte si, že lze identifikovat nadané dítě v mateřské škole?

R1: „Právě tím, že je tam velká skupina dětí, tak se to dá právě porovnat s tou skupinou..., že někdo vybočuje v nějaké činnosti nebo v něčem v nějaké oblasti.

D: „Jak byste postupovala, pokud byste měla podezření, že se jedná o nadané dítě?“

R1: „Jak bych postupovala? Tak, že asi bych si to chvíli ověřovala. Zkoušela právě zadávat nějaké ty složitější úkoly, a když bych si byla jistá. A pak bych se to právě snažila nepotlačit nebo to nenechat na té úrovni co to je, ale rozvíjet to dál. Možná bych určitě kontaktovala rodiče, že možnosti jsou různé, že nejenom ve školce tu činnost rozvíjet...ale, že existuje třeba spousta aktivit, kde by se to nadání se mohlo rozvíjet kupříkladu hudební škola.

D: „A odeslala byste ho někam?“

R1: „Určitě na nějaké speciální vyšetření, kde by vlastně odhalili, kterým směrem se to jeho nadání projevuje. A jak ho potom dál podporovat a jak s nimi mají ty paní učitelky pracovat..., protože by vlastně to dítě mělo mít nějaký individuální plán nejenom ty děti, které mají nějaké potíže.“

D: „A jaké byste volila metody práce s nadaným žákem?“

R1: „Metody práce? Tak určitě je nutné pracovat s tím individuálem. To je mi jasné.“

D: „A spíš byste volila třeba slovní metody nebo pozorování?“

R1: „No tak to by asi záleželo na tom, kde zrovna se nacházím s tím dítětem. V jaké zrovna fázi. V začátku by to bylo určitě pozorování. Dělal bych si nějaké zápisy, sledovala bych ho. Potom nabídka těch činností podle toho, co bych vypořizovala.“

1.17.2 Respondentka č. 2:

D: „Dokázala byste vystihnout základní charakteristiku nadaného dítěte?“

R2: „No, tak to je těžká otázka, a ještě těžší odpověď. Myslím si, že nadané dítě se projevuje ehm... že jeho předpoklady jsou nadprůměrné. Prostě se nějakým způsobem vyjadřuje v některých věcech nadprůměrně než jiné děti.“

D: „Jak se dle Vás nadané dítě projevuje v kolektivu MŠ?“

R2: „No, že vlastně ve svých činnostech vyčnívá mezi jinými dětmi.“

D: „A máte nějakou konkrétnější představu, když si ho představíte vyloženě v kolektivu ve třídě MŠ?“

R2: „V některých věcech je aktivnější než jiné děti, ehm... některým činností se vlastně věnuje víc než ty děti, které v tom nejsou nadané.“

D: „A jak se dle Vás projevuje v interakci s jinými dětmi?“

R2: „To teď úplně nevím“

D: „Jak dle Vás vypadá hra nadaného dítěte?“

R2: „Hra jako obecně nebo jak?“

D: „Jako obecně a potom třeba jaké typy her si nadané dítě vybírá?“

R2: „To určitě záleží na tom, v jaké oblasti je to dítě nadané. Takže je to určitě rozmanitý, ty způsoby těch her u nadaných dětí. Přemýšlím právě nad tím, v jaké oblasti by třeba ty děti mohly být nadané. Tak pokud jsou nadané třeba ve sportovní oblasti, tak určitě ta hra bude mít ráz jako aktivnější... budou vyhledávat určitý pohybový činnost. Pokud bude nadané ve výtvarné oblasti, tak ty hry budou více umělecky zaměřené, budou si budovat také více své prostředí při těch hrách. Jinak obecně úplně nevím.“

D: „Napadá Vás, jaké hry volí nadané dítě dle Vaší představy?“

R2: „No to právě asi záleží na vyhranění toho dítěte jo... že určitě mohou být děti nadměrně nadané v konstruktivních hrách. Takže budou zase vybírat ty konstruktivní

stavebnice a takové typy her...ale asi se to nedá úplně zobecnit taková hra u nadaného dítěte, protože každé dítě je v jiné oblasti nadané.“

D: „Může mít nadané dítě v mateřské škole nějaké problémy?“

R2: „Myslím si, že určitě může mít. Je jedno, jestli to dítě je nadané nebo jestli je to dítě handicapované nějakým směrem, že v určitém smyslu je to nadání, proto dítě může být handicapem. Třeba v tom smyslu, že začleněním do kolektivu, kde to dítě vyčnívá může být těžší problém navázat vztah s kamarády, s vytvářením těch vztahů, s nalezením přátel.“

D: „Takže spíš si myslíte, že ty obtíže jsou spíše v té sociální oblasti u nadaných dětí?“

D: „A ještě Vás napadají jiné problémy, se kterými se nadané dítě může potýkat v kolektivu MŠ?“

R2: „Takže může zase nastat problém, že to dítě je nadané v nějakém směru a v jiném směru zase jim nedostává. V jiném směru může být zase podprůměrné. Potom nastanou ty problémy, že může být nadané v jedné oblasti a v jiné oblasti mu to nejde, a to může být problém.“

D: „V čem může podle Vás vynikat nadané dítě v MŠ?“

R2: „Tak, určitě v těch oblastech, ve kterých je nadané, tak v těch vyniká. Jinak nevím.“

D: „Když si představíte nadané dítě v MŠ, tak napadá Vás, v čem by konkrétně mohlo vynikat? Konkrétně v jakých činnostech kupříkladu?“

R2: „No já si myslím, že právě, že bude vynikat v těch oblastech, ve kterých je nadané jo. Pokud bude ve výtvarných, tak se bude cítit dobře, když bude řízená činnost, která je výtvarně zaměřená, pokud bude nadané, ehm, třeba pohybově. Přímou v těch konkrétních oblastech, ve kterých je nadaný, tak v těch může vynikat. Může i vynikat v třeba zase v koordinaci třeba zase těch ostatních dětí...že je nějakým způsobem je může nasměrovat, protože v tom bude nadprůměrné, tak je i nějakým způsobem může řídit.“

D: „V jakých oblastech se projevuje nadání nadaného dítěte?“

R2: „Tak buď to může být ta výtvarka, hudba, pohyb, estetika. Prostě je toho spousta.“

D: „Je podle Vás nadání spíše vrozené nebo získané?“

R2: „Tak myslím si, že určitě vrozené a na druhou stranu, ale si myslím, že je to hodně o výchově, protože většinou rodiče, kteří v něčem vynikají, tak ty děti taky potom vynikají a teď je otázka, jestli je to teda opravdu jenom těmi jejich geny nebo jestli je to tím, že je ty rodiče vedou. Já si myslím, že je to určitě ruku v ruce, že se to nějakým způsobem pojí.“

D: „Jak můžete nadání dítěte rozvíjet v MŠ?“

R2: „Tak, že ty činnosti budu vlastně zaměřovat k tomu, aby se to nadání nějakým způsobem rozvíjelo. Ty činnosti budu začleňovat do řízených činností. Do činností spontánních nebo při vycházkách...že ty činnosti se prostě budou začleňovat do programu.“

D: „Myslíte si, že lze identifikovat nadané dítě v MŠ, a jak byste postupovala, pokud byste měla podezření, že se jedná o nadané dítě?“

R2: „Tak identifikovat je to těžké v mateřské škole, protože vlastně děti nějakým způsobem ještě dozrávají a může to být vlastně jen nějaká akcelerace toho vývoje, že nějakým způsobem jen ty děti předbíhají ve vývoji ty svoje vrstevníky. A potom se vlastně zjistí, že to není úplně nadání... že spíš je to dítě jen rychleji vyspělé a pak se to vlastně jen nějak srovná. Takže je to vlastně docela těžké určit, jestli je to nadání nebo jestli je to jenom rychlejší vývoj u toho dítěte. Ale určitě pokud se nějaké dítě projevuje jako nadané, tak by bylo dobré udělat nějaký plán pro to dítě. Někakým způsobem, aby se podchytilo to jeho nadání, aby se vlastně rozvíjelo, aby se to nenechalo úplně usnout, protože si myslím, že je důležité, aby se ty nadání rozvíjely, protože to není jen o tom, že je někdo nadaný, ale je potřeba to dál rozvíjet.“

D: „Jak byste postupovala, pokud byste měla podezření, že ve Vaší třídě se vyskytuje nadané dítě?“

R2: „Tak první by určitě bylo dobré promluvit si s rodiči a nějakým způsobem to s nimi konzultovat. Jakým způsobem se projevuje i doma a jestli třeba v nějakých genech je to teda vrozené. A potom také vlastně i s nimi nějakým způsobem konzultovat. Jakým způsobem by se to dalo rozvíjet a potom udělat nějaký plán, jakým způsobem začleňovat ty činnosti do programu těch řízených činností ve školce.“

D: „Jaké byste volila metody práce s nadaným žákem v MŠ?“

R2: „Tak to určitě zase záleží na tom druhu nadání. Takže to úplně nevím, jaké metody. To je strašně rozmanitý. Různé možnosti jsou u toho.“

1.17.3 Respondentka č. 3:

D: „Dokázala byste vystihnout základní charakteristiku nadaného dítěte?“

R3: „Vystihnout no...já jsem se s úplně hodně nadaným dítětem nikdy nesetkala, ale myslím si, že to dítě se prostě projevuje nad rámec těch dětí průměrných. Takže vlastně je vidět, že v některé oblasti, ve které vyniká, dosahuje mnohem lepších výsledků. Například, když to bude dítě hudebně nadané, tak bude umět hrát třeba na hudební nástroj brzo dejme tomu... ve čtyřech v pěti letech jenom proto, že vlastně na to má vlohy. A hlavně to dítě, který má na to vlohy, tak většinou o to má i brzo zájem. Takže pomocí toho zájmu se dá vystopovat i to, že to dítě je nějakým způsobem pro to nadaný.“

D: „Jak dle Vás nadané dítě projevuje v kolektivu MŠ?“

R3: „V kolektivu mateřské školy. Já si myslím, že záleží na charakteru toho dítěte. Na osobnosti dítěte, ehm, protože je to určitě nějakým způsobem s tím spojený. Protože, když to dítě bude spíš introvertní povahy, tak se třeba nemusí projevovat, tak že by mu záleželo na tom, aby bylo středem pozornosti nebo nějakým způsobem to dávalo najevo, to co má navíc... nějakou tu vlohu, aby se nějakým způsobem se vlastně projektovalo v tom dětském kolektivu. A na druhou stranu zase, když to bude dítě. Například mám dceru, která ráda zpívá a hraje vlastně na klávesy a dělá jí to radost. Myslím si, že v tom taky vlastně vyniká nějakým způsobem a je povahově charakterově taková, že jí zase dělá dobře, když je středem pozornosti. Takže zase tomu dítěti dělá dobře, když se může v tom kolektivu projevit a může nějakým způsobem si v tom uplatnit tu vlohu. Takže myslím si, že i v tom kolektivu školky záleží na osobnosti toho dítěte, jak se tam projevuje.“

D: „Jak dle Vás vypadá hra nadaného dítěte?“

R3: „Mám dojem, že nadaný dítě se projevuje povětšinou... i když nejsem si jistá trošku jinak než běžné dítě v mateřské škole... že nějakým způsobem, to má nastavené jinak. Někdy se říká, že hodně nadané děti... vlastně jsou zvláštní svým způsobem, že oni se vlastně vymykají té normě toho, jak jsme zvyklý. Že ostatní děti v tom kolektivu reagují.“

D: „Jak dle Vás vyloženě vypadá hra nadaného dítěte?“

R3: „Myslím si, že ta hra je třeba jiná než u ostatních běžných dětí...že má vlastně svůj způsob specifickéj, který mu vyhovuje. No nevím. Já hlavně nemám zkušenosti s úplně nadaným dítětem v mateřský škole jo, který by úplně nějak hodně v něčem vynikalo nad rámec těch ostatních dětí, takže to těžko můžu posuzovat. Asi ale, spíše je to můj názor, že si myslím, že ty hry ano, že v těch hrách upřednostňuje to, co je mu blízký. To, co vlastně ho nejvíc zajímá. To, co ho nejvíc baví.“

D: „Může mít dle Vás nadané dítě v mateřské škole nějaké problémy?“

R3: „No myslím si, že to zas souvisí s charakterovými vlastnostmi toho dítěte a s osobností toho dítěte...že to dítě, když je třeba nějakým způsobem spíše uzavřený, tak může i na kolektiv dětí působit nějakým zvláštním způsobem a třeba se může i špatně do toho kolektivu zařazovat. Nemusí se mu to tak dařit jako těm ostatním dětem, který nevyunikají nějak nad rámec toho kolektivu. A pokud to je vlastně člověk, který nemá problém s kolektivem, tak je možný, že zase to není vůbec pro něho problém, že má nějakou vlohu navíc, že je talentovaný prostě v nějaké oblasti.“

D: „V čem nadané dítě podle Vás v MŠ může vynikat?“

R3: „Dítě v mateřské škole může vynikat ve všech oblastech, na který si vzpomeneme. Může mít hudební nadání. To znamená může mít talent na zpěv. Může mít prostě talent na rytmiku. Může mít talent technického charakteru. To znamená, že se to zase projeví ve hře. Bude vyhledávat, ehm, záměrně potom takový ty hry, který mu budou na to vyhovovat. Může být nadaný, že bude mít všeobecné znalosti. To znamená, že se ho bude zajímat. Budou ho zajímat znalosti z přírody. Takže bude mít znalosti přírodovědného charakteru a tomu se říká přírodovědná inteligence, se kterou se to dítě naučí. Takže vyniká oproti ostatním dětem. Může být manuálně zručné. To znamená, že může nějakým způsobem se vymykat přes motoriku... takže bude šikovné na výtvarné činnosti. Bude šikovné na malování. Bude tam nějaký malířský talent. Dítě může vynikat úplně ve všech oblastech lidského tvoření a vědění.“

D: „V jakých oblastech se projevuje nadání nadaného dítěte?“ Když bych Vám to přiblížila blíž, tak v otázce číslo pět jsme se těch oblastí dotkly.“

R3: „Takže je to vlastně oblast veškerého společenského vědění, kde se člověk vlastně odmalinka učí. Jsou to podněty, které dostává vlastně z té společnosti nebo z té přírody ve které žije. Takže ať je to přes nějaké fyzické zdatnosti. Dítě může být pohybově

nadaný. Může být nadaný přes tanec. Může být nadaný přes nějaký sport. Může být nadaný přes vědomosti. To znamená, že je tam nějaká vyšší inteligence od přírody vrozená. Může být nadaný výtvarně. Může být nadaný v oblasti hudební. To znamená ať je to zpěv nebo ať jsou to hudební nástroje. Takže jsou to všechny možné oblasti, které můžeme vůbec obsáhnout a co všechno se vlastně člověk dokáže naučit v životě.“

D: „Je dle Vás nadání spíše získané nebo vrozené?“

R3: „Vrozené. Člověk přichází na svět s určitým darem, který dostává při narození.“

D: „Jak můžete nadání dítěte rozvíjet v mateřské škole?“

R3: „Tak určitě můžeme přispět tomu rozvoji tak, že poskytneme tomu dítěti nad rámec vlastně toho, co nabízíme dětem v kolektivu běžné ve škole mateřské. Tak mu můžeme v té oblasti nabídnout něco navíc. To znamená z toho, co ho zajímá tak mu můžeme dát určité podněty. Můžeme mu nabídnout nějaké činnosti, které dělá navíc a které má rádo většinou. A můžeme potom, když už je to dítě větší, tak určitě potom třeba v tom předškolním věku je možné to dítě přihlásit do nějaké výtvarné soutěže. Když se jedná o nějakou výtvarnou tvorbu nebo i do hudební soutěže. Může být dítě recitačně nadané nebo může dítě mít nadání pro dramaturgii. Takže ho můžeme zapojovat do takového projektu co se týká divadla. Je to možný asi udělat ve více směrech.“

D: „Myslíte si, že lze identifikovat nadané dítě v mateřské škole? A jak byste postupovala, pokud byste měla podezření, že se jedná o nadaného žáka?“

R3: „Nadané dítě se určitě pozná tím, jak se projevuje v dětském kolektivu... protože každá učitelka, která dětský kolektiv za nějakou dobu pozná, tak to nadané dítě si myslím, že nějakým způsobem ho dokáže určit. A může si to ještě ověřit tím, že mu vlastně nabídne nějakou činnost. Tu jistotu může ještě určit nějakou činností a asi možná i rozhovor s rodiči a zeptat se jich, jestli mají ten stejný názor. Jestli mají ty samé zkušenosti z domácího prostředí. Jestli se to dítě projevuje obdobným způsobem. Jestli si sahá po té činnosti. Jestli to dělá rádo a jestli nějakým způsobem vyniká. Takže i tou komunikací s rodinou se to určitě dá nějakým způsobem vystopovat a společnými silami zjistit.“

D: „Jaké byste volila metody práce s nadaným žákem v MŠ?“

R3: „Pokud by se tomu žákovi mělo nějakým způsobem dát něco navíc v tom jeho rozvoji, tak si myslím, že to je především nějaká individuální práce s ním. To znamená

zapojit ho, věnovat se mu nad rámec toho, co má možnost dostat v tom školském systému. Takže pokud to bude dítě třeba pěvecky nadané dejme tomu, tak se může přihlásit do sboru, kde bude vlastně tenhle svůj talent nějakým způsobem rozvíjet a kde to bude obrušovat a bude se v tom zdokonalovat. Pokud to bude dítě nějakým způsobem pohybově nadané, ať to bude tanec nebo ať to bude sport. Zase vyhledat mu nějaký druh sportu, který on upřednostňuje, který mu vyhovuje a nějakým způsobem ho rozvíjet ještě mimo rámec školy. Nebo tanec zase najít to, co tomu dítěti vyhovuje. Balet nebo nějaký jiný způsob tance. Je toho velké množství. A zase zapojit ho ještě v nějaké volnočasové aktivitě mimo školu.“

1.17.4 Respondentka č. 4:

D: „Dokázala byste vystihnout základní charakteristiku nadaného dítěte?“

R4: „No já bych řekla, že nadané dítě je hodně zvědavý. Pořád něco chce vědět a pořád se na něco vyptává. Takže je takový náročnější. Protože ty děti, který nejsou tolik nadané, tak ty si samy hrajou. Já, když jsem měla nadané dítě, tak si málokdy... jednou jsem měla teda nadané dítě, toho Štěpánka..., ale ten vyžadoval právě jako mojí hlavně spolupráci, protože pořád něco chtěl vědět. Chodil za mnou, pořád něco zvěděl a já bych řekla, že si spíš hrál o samotě. To nadané dítě si s těma dětma tolik nehrálo, protože vědělo víc, tak chodilo jako za učitelkou za mnou a pořád něco chtělo vědět. A takže jsem si s ním dost povídala. Víím, že jsem asi u něj byla dost oblíbená, protože mě potom dokonce pozvali domů na oslavu narozenin, protože on ke mně furt tak chodil, já jsem si s ním povídala, takže jsem se mu musela víc věnovat.“

D: „Jak se dle Vás nadané dítě projevuje v kolektivu MŠ?“

R4: „To už s tím právě souvisí no, že to dítě je trochu jiný...když něco těm dětem říká a ví toho víc než oni, tak oni mu třeba nerozumí... tak si sním ani chtějí hrát. On je trochu takovej vyčleněnej. Nebo je taky vyčleněnej ten, kterej je zase míň jako. Má nějaký handicap, tak zase on je na tom hůř, jako nejlepší je ten průměr oni se tak nějak doplňují, a to dítě to má trochu horší.“

D: „Jak dle Vás vypadá hra nadaného dítěte v MŠ?“

R4: „Jak kdy. Podle toho, jak si ty děti hrajou. Podle toho, v čem je taky nadanejší. V který oblasti. Pakliže je nadanejší v oblasti matematický... nebo měli jsme kluka, kterej byl nadanejší v oblasti zvířat a hlavně ho zajímali dinosauři, že mi z toho hlava

brněla. A teď to těm dětem říkal a oni na něj koukaly a prostě odešly mu. On jim dělal přednášku o dinosaurech, a protože ty děti nerozuměly těm slovům, tak od něj odešly. Takže zase navázanej na nás na učitelky. A nám dělal normálně přednášku. Takže to dítě zase zůstává trošku, když je v tý jedný oblasti a ty ostatní v tom nejsou nadaný, tak oni mu nerozumí a on si zase musí hrát sám. Většinou ty děti jsou takový individualisti.“

D: „Kdybyste měla specifikovat výběr her u nadaného dítěte, tak jaké typy her si nadaný jedinec volí?“

R4: „No, když je hodně nadaný, tak ve většině případů není dobrý ve výtvarný činnosti. Pokud tedy nebyl nadaný v této oblasti jo. Většinou ty děti byly nadaný tím směrem matematickým anebo tím obzorem jako všeobecným. Tak neradi měly tu výtvarnou stránku... tam třeba byly nešikovný ve střihání, v kreslení jo. Někdo si vybíral. Kdo byl matematicky... ty konstruktivní hry. Přemýšlel tam o tom, jak to postavit. A když potom došlo k nějakýmu výtvarnu, tak jak kdy. Někdy třeba jo, ale někdy neměl tu fantazii zase. Takže se v té hře projevovalo nadání, do jakého směru jako šlo.“

D: „Může mít dle Vás nadané dítě v MŠ nějaké problémy?“

R4: „No může zase no. Ten nadaný vyčnívá. Někdo ho nepochopí. Má míň kamarádů, protože je trošku jiný.“

D: „Takže dle Vás ta jinakost mu činí ty potíže v tom kolektivu.“

R4: „Hm...“

D: „V čem nadané dítě podle Vás v MŠ škole naopak může vynikat?“

R4: „Vyniká je samostatný. Lze se na něj spolehnout, protože je rozumný. Jako dáte mu důvěru on vám jí nezklame. To dítě bylo vždycky takový vzorný, co jsem jako já měla. Nebyly s ním žádné problémy výchovně vzdělávací.“

D: „V jakých činnostech by mohlo dle Vás mohlo nějakým způsobem vynikat nebo napadá Vás nějaká činnost, ve které byste mohla to jeho potencionální nadání uplatnit?“

R4: „To nevím, v jakých činnostech.“

D: „V jakých oblastech se projevuje nadání nadaného dítěte?“

R4: „No tak samozřejmě. Teď jsem si zase vzpomněla... si zase budu protiředit. Byla jedna holčička právě nadaná ve výtvarný výchově jo. Takže té zase šlo všechno, co se týkalo výtvarna. Tý jsme dali nakreslit prostě i obrázky na výzdobu. Nám to tady vyzdobovala. Té jste zadala úkol a v tu ránu to bylo krásně. A zase ta byla ve výtvarný a zase byla strašně roztěkaná v ostatních oblastech. Neposlušná, spíš taková poletující, hyperaktivní až by se řeklo i zapomnětlivá..., ale když jste jí dala do ruky tužku, papír, tak byla dobrá.“

D: „Napadají Vás ještě jiné oblasti mimo té výtvarné oblasti, o které jsme teď hovořili?“

R4: „No, když je to v tý matematický. Třeba někdo kdo, tak si pořád hrál s různýma hrama na rozvíjení toho matematickýho. Třeba ty logiky, tam to pořád chtěl dělat. Takže byl vynikající... to se podporovalo. Pak zase ten druhý chlapec, kterej byl v tý oblasti zvířat. Ten byl takovej, že furt studoval ty encyklopedie jo. Takže si hrál s těmahle těma zvířátkama. Prostě se podporovalo, to, co jeho nejvíc zajímalo. A ten měl strašnej dar, že rozuměl vtipům. A on my jsme třeba si povídali u oběda s kolegyní a von tenkrát na to zareagoval vtipně nějakou odpovědí z nějaký písničky. Já už si teď nepamatuju, ale prostě on to tak řek do fóra, že se člověk musel smát jo. Takže i některý to dítě zase mělo i ten dar, že rozumělo i tomu vtipu a takhle.“

D: „Je podle Vás nadání spíše vrozené nebo získané?“

R4: „No já si myslím, že je vrozené...ale i tím se dá získat, když rodiče toho dítěte sním hodně pracujou a hodně ho podporujou. Takhle se pozná, v jaký oblasti je nadaný. Jestli v pohybu nebo spíš v tom rozvíjení poznání. To se už pozná u těch dětí a potom se samozřejmě musí rozvíjet...když se nerozvíjí, tak nebude.“

D: „Takže dle Vás je nadání spíše vrozené?“

R4: „Ano je, ale musí se dál rozvíjet.“

D: „Jak můžete rozvíjet nadání v MŠ?“

R4: „No při současným počtu dětí dost špatně, protože jich je hodně, není čas... jak na nadaný děti, tak není čas na děti s vadami. Takže docela těžko, protože chtělo by to menší počet dětí, aby se jim člověk mohl věnovat. Když je čas tak si můžu v tý oblasti s ním povídat nebo mu dám hru nebo se trochu víc věnuju, ale nemůžu zase na úkor ostatních dětí.“

D: „Myslíte si, že lze identifikovat nadané dítě v mateřské škole? A pokud ano, jak byste postupovala, pokud byste měla podezření, že se jedná o nadaného žáka?“

R4: „No nemyslím si to úplně...protože že bych ho úplně identifikovala, to se mi ještě nestalo. I když jsem viděla, že pár dětí bylo v určitých oblastech nadanější než ty druhý, ale že by to bylo úplně nadání veliký, bylo pouze u té jedny holčičky v té výtvarný činnosti...která si myslím, že když se to bude dál podchycovat třeba v základní škole, tak bude malířka. Ale z těch ostatních to bylo takový, že měli větší znalosti. Třeba se jim rodiče doma věnovali. On už četl. Byl hodně šikovnej, ale nevěděla jsem, jestli to bylo úplně nadání anebo se mu tak doma věnovali, že byl tak šikovnej. Protože to se dá, že má to dítě pak větší poznatky než ostatní. Ale že bych to úplně identifikovala a někam ho odeslala to ne.“

D: „A když byste opravdu měla podezření na to, že se jedná o nadané dítě, tak jak byste postupovala?“

R4: „No asi bych to řekla rodičům a pak už záleží na nich, jestli ho nechají v té školce anebo ho budou někam vozit. Což mi zase přijde, že v mateřský škole bych to asi ještě úplně neřešila...protože mateřský školy jsou všude stejné. Jestli v Budějovicích je nějaká speciální nevím, ale zase s ním jezdit do Budějovic takhle s malým dítětem mi přijde zase zbytečný jo. Stačí, když třeba tady se mu budu já věnovat víc nebo sem se jim věnovala víc co v rámci šlo a rodiče si to rozvíjí... a ve škole pak už se pozná. A pak už si ho můžou dát do školy pro nadaný třeba do Budějovic. I když ta maminka tam ty kluky dala a bylo mi jich na jednu stranu líto, protože tady je základní škola a oni museli brzo ráno vstávat asi v pět hodin, a to se mi zdá zbytečný. Asi bych to nadání rozvíjela třeba až na tom gymplu v tom pozdějším věku...protože mě to přijde jako ty děti ať maj to dětství. Jsou to děti, pořád jsou to jenom děti.“

D: „Jaké byste volila metody práce s nadaným žákem?“

R4: „To mě teda teď nic nenapadá.“

1.17.5 Respondentka č. 5

D: „Dokázala byste vystihnout základní charakteristiky nadaného dítěte?“

R5: „V mateřské škole... tak to dítě je především aktivnější než ty ostatní děti. Že se zajímá o daleko víc věcí, než ostatní děti a i že se snaží polemizovat s paní učitelkou, protože se tam vlastně cítí nevyužitý, když to takhle řeknu.“

D: „A v obecné rovině, kdybyste se pokusila charakterizovat nadané dítě?“

R5: „Že se nudí třeba, že je nadměrně aktivní tedy, věčná zvědavost také.“

D: „Jak se dle Vás nadané dítě projevuje v kolektivu MŠ?“

R5: „Takže to konkrétně vlastně souvisí i s tou první otázkou, že se ptá častěji než ostatní, že ho zajímá daleko víc věcí... a i využití v jiných oblastech v podstatě, že se snaží o cokoli, cokoliv se řeší v mateřské škole za téma, tak to dítě to chce více zkoumat do hloubky a tím pádem, když to tak řeknu, tak tou svojí aktivitou a zvědavostí doslova ty děti zadupe do země.“

D: „Takže si myslíte, že to nadané dítě v mateřské škole je spíše vůdčí?“

R5: „Hm, každopádně má také navíc, má takový ty charakteristiky, že se stává vůdcem těch dětí.“

D: „Jak dle Vás vypadá hra nadaného dítěte v mateřské škole?“

R5: „Tak ehm, když tedy spolupracuje v kolektivu ostatních dětí, tak má ty tendence vůdčí... že to chce vést, že to chce samo organizovat, a když si hraje samo tak, tak si to dělá po svém a je nejvíc spokojené.“

D: „A když se bavíme o hře nadaného dítěte v mateřské škole, napadá Vás, jaké konkrétně volí typy her nadané dítě?“

R5: „Tak s tím jsem se teda ještě nesetkala, jaké typy volí, ale určitě podle toho, co ho nejvíc baví. Ať už je to v podstatě cokoliv, tak snaží se využít co nejvíce svůj materiál, že do toho zapojí i něco jiného.“

D: „Může mít dítě v mateřské škole dle Vás nějaké problémy?“

R5: „Ono samo konkrétně problémy má v tom, že i samo dává najevo kolikrát, že se nudí. Takže tím pádem vlastně ruší činnost paní učitelky a znevýhodňuje to teda, jak ostatní děti, tak i to dítě samotné. A dejme tomu, že ono se buď distancuje samo od ostatních dětí anebo naopak ty ostatní děti ho neberou, protože vlastně neodpovídá tomu, čemu se chtějí věnovat oni a čemu ono samo.“

D: „Napadají Vás ještě jiné obtíže, které jsou spojené s jeho nadáním v mateřské škole? Ve kterých by nadané dítě mohlo mít nějaké obtíže spojené s jeho nadáním?“

R5: „Nevím, jestli by teda mohlo mít problémy i k samotným učitelům, a i vlastně i k těm rodičům víceméně jako k rodičům ostatních dětí...který prostě přijdou domů s tím, že on zase slízl všechnu smetánku a tak dále nebo on byl ten nejlepší a teda a my jsme ve školce nemohli nic a on to zvládal úplně nejlíp ze všech a paní učitelka ho chválila dejme tomu.“

D: „Může mít nadané dítě ještě jiné problémy mimo té sociální oblasti ve vztahu k rodičům, učitelům a ostatním dětem?“

R5: „Ne, už mě nic jinýho nenapadá.“

D: „V čem nadané dítě v mateřské škole podle Vás může vynikat?“

R5: „Tak určitě v tom, že když je paní učitelka šikovná, tak ho může víceméně zapojit jako svého rádce, který jí se vším pomáhá a vlastně pomáhá dětem vysvětlovat, co se jak dělá. Že se to dá využít při jakýkoliv činnostech. Třeba já nevím v přírodních věcech s vodou, s počasím, že ono to ví. Takhle může vynikat dítě. A já si myslím předtím jsem to možná popisovala jako negativní, ale tím, že je vůdčí typ, tak jako může organizovat ty děti, že i ty děti se to vlastně naučí od něho dejme tomu.“

D: „A napadá Vás ještě nějaká další oblast, ve které by nadané dítě podle Vás mohlo vynikat?“

R5: „V jakých oblastech se projevuje nadání nadaného dítěte?“

R5: „Když jde o nadání zaměřené na jednu oblast, tak je to v té dané. A když ve všech, tak v podstatě v čemkoliv ho zajímá, když to tak řeknu. Můžeme třeba i myslet na to, že to dítě třeba hned chce, že hned kreslí, že ta jeho kresba je posunutá než u těch ostatních.“

D: „A napadá Vás, o jaké oblasti může jít konkrétně?“

R5: „Může to být hudební oblast, nějaké hudební nadání. Potom matematické představy nebo cit pro četbu, pro literaturu dejme tomu a tak dále.“

D: „Je podle Vás nadání spíše získané nebo vrozené?“

R5: „Spíše vrozené.“

D: „A zeptám se, proč si myslíte, že je nadání spíše vrozené?“

R5: „Dejme tomu, že je vrozené. Tak to si myslím proto, že celé generace předků od děťátka se věnovala třeba já nevím těm hudebním činnostem, a proto to dítě má automaticky větší cit pro hudbu. Takže si myslím, že je to spíše nějaká zděděná vlastnost.“

D: „Myslíte si, že když je nadání dle Vás vrozené, že je důležité nadání v mateřské škole rozvíjet?“

R5: „Nemyslím si, že zrovna v mateřské škole. Že k tomu úplně bohatě stačí od šesti let věku ať už jde o cokoliv. I když třeba musím uznat, že když má někdo talent, tak začíná dejme tomu ve čtyřech mimo školku. Jinak bych nadání rozvíjela až v tom mladším školním věku.“

D: „Jak můžete nadání rozvíjet v mateřské škole?“

R5: „Když jde třeba o nadání, které se teda vysloveně týká toho... tak jednak jsem měla, že paní učitelka si může dítě zapojit do svého výkladu. Takže může něco za ní dovysvětlit. Takže, že může celé třídě říct, co o tom ví...že ho může zapojit jako svého pomocníka, který může dětem i sám něco ukázat a třeba mu dát na starost i třeba zorganizování nějakých činností. Dejme tomu, že má cit pro výtvarnou výchovu, tak může mu dát zorganizovat nějakou výstavu dejme tomu, kde on prostě udělá tu největší část toho a děti tam dolepí své obrázky, dejme tomu. A určitě taky tyto děti potřebují nějaký individuální rozvoj. Takže mohou dnes dostat asistenta pedagoga, což je výhoda.“

D: „Myslíte si, že lze identifikovat nadané dítě v mateřské škole? A pokud ano, jak byste postupovala, pokud byste měla podezření, že se jedná o nadané dítě?“

R5: „Já teda s tím nemám konkrétní zkušenost, ale nechala bych to na speciálním pedagogovi. Při podezření bych určitě na to nejprve upozornila rodiče, že vyniká v té dané oblasti. Ukázat jim výsledky nějaké té jeho práce dejme tomu, že vyniká ve výtvarných dovednostech nebo v těch literárních a pak jim navrhnout tu možnost. Vlastně zjistit si to pomocí testů inteligenčních a speciálně pedagogické vyšetření.“

D: „Jaké byste volila metody práce s nadaným žákem v mateřské škole?“

R5: „ Takže konkrétně určitě ho podpořit v té dané oblasti, ve které vím, že vyniká. Možnost dát mu ty individuální přístup buďto od asistenta pedagoga nebo konkrétně třeba při nějakých odpočinkových chvílích. Ty některé děti nespí že, tak mu dát možnost něco k vypracování a zapojit si ho třeba do výkladu. Trošku vyzdvihnout teda, a to z toho důvodu, aby se on sám nenudil a aby nezačal nadávat, že školka je k ničemu a tak.“

1.17.6 Respondentka č. 6:

D: „Dokázala byste vystihnout základní charakteristiky nadaného dítěte?“

R6: „Tak nadané dítě ehm je rychlé, je bystré, zajímá se o hodně věcí.“

D: „A napadají Vás ještě nějaké další obecné charakteristiky, jak si ho představujete Vy, dle čeho byste ho poznala v běžné třídě v MŠ?“

R6: „Tak určitě tam bude vynikat a bude si hrát náročnější rozvinutější hry.“

D: „Takže si ho povšimnete na základě výběru jeho her, pokud tomu dobře rozumím. A nějaké ještě další charakteristiky napadají Vás?“

R6: „Jako bude asi znát v mnoha oblastech dalších třeba. Jako bude mít znalosti z dalších oblastí.“

D: „Takže spíše bude mít dle Vás takový všeobecný rozhled?“

R6: „Jo to určitě.“

D: „Jak se dle Vás nadané dítě projevuje v kolektivu mateřské školy?“

R6: „Myslím si, že bude vůdčí typ.“

D: „Jak by se mohlo projevovat v běžném kolektivu mateřské školy, jaké budou ty jeho projevy oproti běžným dětem?“

R6: „No, bude mít lepší vyjadřování. Bude znát právě odpovědi na mnoho otázek. Třeba se bude více zajímat i o technické věci, informační technologie a tak.“

D: „Jak dle Vás vypadá hra nadaného dítěte v mateřské škole?“

R6: „Tak hra bude určitě hodně rozvinutá. Bude tam vkládat vlastní prvky do té hry.“

D: „Jaký typ her si dle Vás nadané dítě v mateřské škole obvykle volí?“

R6: „Spíše si volí námětové hry, ještě mě napadá konstruktivní hry teda, kdy bude teda něco vytvářet.“

D: „A podle čeho si nadané dítě v mateřské škole volí ty hry?“

R6: „Právě, že si vybere třeba složitější hry jo. Když třeba ehm u nějakých... tam kde budou jednoduchá pravidla a bude ta hra příliš jednoduchá, tak to si nebude vybírat. Takže spíš půjde do těch složitějších her.“

D: „Ještě Vás napadají jiná kritéria podle, kterých by si nadané dítě vybíralo určitý typ her?“

R6: „To asi mě nic teď nenapadá.“

D: „Může mít nadané dítě v mateřské škole nějaké problémy?“

R6: „No, právě tím, že vyčnívá tou inteligencí, tak může být i šikanováno třeba. To si právě myslím, že jo. Tím, že bude jiné.“

D: „A další nějaké problémy, konkrétnější obtíže, kdybyste mi je popsala?“ Obtíže nadaného dítěte v mateřské škole Vás napadají?“

R6: „Já si myslím, že tyhle děti mají problémy se sebeobsluhou, protože mají zase rozvinuté jiné oblasti. Tak ta sebeobsluha možná nebo nějaký manipulační dovednosti. Možná jako i jakoby nepochopení ze strany těch vrstevníků. Možná ještě, že bude chtít být ve všem první, být víc uznávaný. Tak to právě může dělat ten problém v tom kolektivu. Takže určitě v tom vidím vztahový problémy.“

D: „V čem nadané dítě v mateřské škole podle Vás může vynikat?“

R6: „Tak určitě v těch činnostech, které mu půjdou. Tam, kde může sám rozhodovat, kde může něco vymýšlet nového, tak v tom si myslím, že bude dobrý. Možná, že právě donese nové prvky do těch her. Díky té jeho inteligenci tu hru obohatí.“

D: „V jakých typech činností dle Vás by nadané dítě v mateřské škole mohlo dále vynikat?“

R6: „No ono záleží třeba na tom, jakým směrem to jeho nadání půjde. Takže když třeba to bude ve výtvarné oblasti, tak bude velmi šikovné... prostě bude určitě tvořivé bude mít spoustu nápadů v té výtvarné oblasti nebo pokud to zase bude třeba nějaká ta matematická oblast, tak zase přinese tam nějaké nové prvky do té hry.“

D: „V jakých oblastech se projevuje nadání nadaného dítěte v mateřské škole?“

R6: „Takže určitě i v tom oblast poznávání světa. Takže jednak i ty vztahy. Takže interpersonální oblast. Pak mě napadlo právě i ty informační technologie, že tam určitě ty děti budou hodně šikovné, protože dneska je ta doba prostě IT technologií. Jo ještě mě napadlo třeba jako v tělesné oblasti, že třeba ty děti jsou potom velmi šikovné. Třeba i v nějakých sportech, které provozují víc. Třeba v gymnastice nebo pokud jsou to třeba kluci, tak ve fotbale. Pak ta výtvarná oblast, takže tam mají spoustu nápadů, co třeba

vyrabět. Nebo když se zajímají o knihy, tak dokáží i v tom věku číst jo. Nebo hudební oblasti, tak budou zase krásně zpívat, budou umět udržet tón.“

D: „Jak můžete nadané dítě rozvíjet v mateřské škole?“

R6: „Takto bych ho sama určitě rozvíjela ve všech oblastech. Ne, jen právě v té oblasti, kterou bude mít nejvíc rozvinutou a ve které bude mít to nadání, ale já bych se ho právě snažila rozvíjet ve všech oblastech i v ostatních. Pokud by to dítě bylo například rozvinuté kupříkladu v té hudební oblasti, tak bych mu dala k dispozici hudební nástroje, třeba Orffovy hudební nástroje, kde by právě mohl pracovat s rytmem. Asi bych mu i porídila nějaké obrázky k tomu. Něco prostě dalšího bych mu dohledala v té oblasti, co by ho zajímalo. Co by ho zajímalo, v čem by se dál mohl rozvíjet.“

D: „Myslíte si, že lze identifikovat nadané dítě v mateřské škole? A pokud ano, jak byste postupovala, pokud byste měla podezření, že se jedná o nadaného žáka?“

R6: „Tak identifikovat si myslím, že to lze...protože si myslím, že to dítě nám určitým způsobem bude vyčnívat. A možná je dobré i promluvit si s rodiči, jakou oblast třeba oni vidí, kde je to dítě nejvíce rozvinuté. Nebo dál bych spolupracovala s poradnou, kde by mi mohli doporučit další postupy nebo materiály, knížky.“

D: „Je podle vás nadání spíše vrozené nebo získané?“

R6: „Nadání bych řekla, že bude spíše asi vrozené. Ne talent vrozený a nadání získané. Protože já bych řekla, že to bude asi získané, že jakoby časem právě, že to je rozvinutí asi nějakého talentu.“

D: „Proč si to myslíte?“

R6: „Já si myslím, že jsou určité vlohy pro to, v čem to dítě bude třeba šikovné, ale takovým tím rozvíjením si myslím, že se právě to nadání podpoří.“

D: „Jaké byste volila metody práce s nadaným žákem v mateřské škole?“

R6: „Jako určitě bych s tím dítětem pracovala i individuálně. Ted' úplně nevím. A asi i určitě rozhovorem bych se s ním snažila právě zjistit, co ho třeba baví nebo zjišťovala bych třeba i rozsah toho nadání jo. Snažila bych se zjistit, jak velké má ty zkušenosti s tím oborem. Jinak žádné konkrétní metody si ted' úplně asi nevybavím.“

1.17.7 Respondent č. 7:

D: „Dokázal byste vystihnout základní charakteristiku nadaného dítěte?“

R7: „Já nejsem odborník jo, ale myslím si, že základní charakteristika nadaného dítěte, jako všeobecně se domnívám, že se nedá jako určit. Ne, že neexistuje, protože já osobně bych postupoval tak, že vím, jak reaguje, chová se a pracuje běžné dítě, se kterým se setkáváme naprosto běžně v těch třídách, v těch školkách. A některé dítě, které prostě vyniká něčím, tak tou prostě odlišností od toho běžného...tak bych to jakpak vyhodnotil, ale nevím, jestli to, ale nevím, jestli bych byl schopen jako určit, jestli je geniální nebo nadaný, to si nejsem jistej. Měl jsem chlapečka, kterej měl velice bohatou slovní zásobu a dokázal přemýšlet. A tam určitý bylo jako by bylo nasnadě to, že by byl v něčem jakoby napřed nebo geniální. Ale já to nedokážu jakoby posoudit, já vlastně o tý věci nic nevím jo.“

D: „A když si to dítě představíte úplně v běžné třídě MŠ, dokázal byste ho charakterizovat úplně obecně? Jde vlastně jen o Vaši představu.“

R7: „Jak už jsem řek. Je to dítě, které něčím, nad těmi běžnými dětmi vyniká. A teď je otázka, v jaké oblasti. Buďto v řečové nebo může vynikat v tvůrčí, v tělesné jo a podle toho se samozřejmě dá potom posuzovat a stanovovat ta míra toho jednotlivého nadání v té dané oblasti. Je to dítě, které vyniká nad běžnými dětmi v nějaké oblasti nebo činnosti.“

D: „Jak se dle Vás nadané dítě projevuje v kolektivu mateřské školy?“

R7: „No myslím si, že rozhodně tím odlišením. Tím postojem prostě, tím projevem k určitým těm věcem. A co se týče toho kolektivu, tak zas těžko říct, protože jsou děti nadané, které mají problémy s adaptabilitou v kolektivu. Můžou být upozaděny, můžou být stranou, protože prostě jsou v uvozovkách, tak napřed, že se jim nějakým způsobem ten kolektiv... teď to řeknu hloupě, nevyplatí nebo cítí, že prostě nemůžou tam jako být přínosem. Nebo naopak to můžou být děti, které jsou vůdčí si myslím, když je to ta oblast komunikace. A jak už jsem říkal, že jsem měl toho chlapečka, kterej měl bohatou slovní zásobu a perfektně skládal věty a mluvil spisovně. Tak takové dítě může být i do jistý míry manipulátorem v tom kolektivu v dobrým i ve špatným slova smyslu.“

D: „Jak dle Vás vypadá hra nadaného dítěte v mateřské škole?“

R7: „Já nemám moc zkušenosti, ale určitě bude... zase záleží v jaké oblasti to dítě je nadané. Zase mluvím z osobní zkušenosti. Máme ve třídě chlapečka, který si pamatuje tramvajové linky, ale nezvládá tu volnou hru. On si vlastně vytvořil svůj imaginární svět, kde on je řidičem tramvaje a přijde za mnou, když má volnou hru a zeptá se mě: „Pane dispečere, jakou mi dáte dneska linku?“ Jo a jezdí si a říká si ty zastávky, ale jakmile k němu přijdou některé děti, tak on už je schopen je zařadit je do té své ve hře, ale sám od sebe si nezačne stavět s těma kostičkami. A teď je otázka, jestli to dítě. Samozřejmě my bychom měli dbát na jeho vývoj a vzdělávání vlastně v těch všech oblastech. Já zase použiju to slovo v oblastech, protože to je strašně důležitý v tý školce, v tom vzdělávání. Anebo jestli ho nechat při té jeho rovině, aby se pořád jenom rozvíjel v tom svým směru. Ale myslím si, že ne..., protože on by jako předškolák už měl poznat i tu práci, která ho nebaví a měl by si vyzkoušet i jiné činnosti. Rozhodně, bezesporu.“

D: „Když se na to podíváme ještě z obecné roviny, když si představíte hru nadaného dítěte, tak jak vypadá ta hra nadaného dítěte? Jaký typ her si třeba dítě volí?“

R7: „Ona je svým způsobem zvláštní. Zvláštní je pro ten ostatní kolektiv dětí, ale zase záleží, jaké je to nadání, v jaké je oblasti. Prostě někdy se může zdát, že to dítě má třeba poruchu autistického spektra, protože autisti jako maj určitý takový jako geniální vlohy jo.“

R7: „Ve vztahu s učitelem je hrozně důležitý podle mě, aby ten učitel nastavil tomu dítěti ty hranice, protože ono je to taky ještě dítě a nemělo by mu to dítě přerůst přes hlavu. A ten učitel by měl mít nadhled, protože tyhle nadané děti něčím obzvlášť překvapí a dospělej člověk, kterej nemá nadhled, tak se může cítit právě jako hlupák, když to takhle řeknu. Pak k tomu dítěti takhle přistupuje, a to je největší neštěstí, protože učitel je tady pro to dítě jo, i když to dítě má třeba nějaký zajímavý názor nebo překvapí toho učitele, tak pořád by ten učitel neměl zapomínat na to, že je tam pro něj a neměl by mu dělat naschvály. To je to, co spousta dospělých nezvládá u dětí, který maj řekněme takový sofistikovanější názor jo.“

D: „Může mít dle Vás nadané dítě v mateřské škole nějaké problémy?“

R7: „Může, no samozřejmě, že může. Může už tím, že se vymyká z toho kolektivu. Tak tam může samozřejmě dojít k narušení těch sociálních vazeb mezi kolektivem. Anebo naopak ho to může posunout jo, ale tam je prostě problém ten, že na takový dítě je potřeba vypracovat IVP, podle kterýho se prostě pojede no. Vyčlenění z kolektivu,

prostě i možná i špatná adaptabilita, že mu všechno trvá déle, nechut' k nějakým činnostem, tím pádem narušení pracovní kázně, to je blbý takhle říct. Prostě v tý výchově, vzdělávání jo. Takový dítě vyžaduje určitě spoustu času než běžné dítě, protože chápe ty věci malinko jinak a napřed. Chceme-li, tak je potřeba mu všechno důkladně vysvětlit i jako staršímu dítěti. Otázka je, do jaký míry je schopný to pochopit... ten náš argument. Tak jako i tohle může, ten čas, který mu my musíme věnovat, to je pomalu bych řekl i na asistenta jo.“

D: „V čem dle Vás nadané dítě v mateřské škole může naopak vynikat?“

R7: „Pokud je nadaný v komunikaci v té sociální rovině, tak může stmelovat perfektně kolektiv. Tam akorát pozor na to, aby nebyl pak tím špatným vůdcem, aby ty děti nevedl prostě proti tomu učitel. No a může fungovat v tom kolektivu přirozeně jako dobrý lídr. A při těch kooperativních činnostech se učitel na něj může spolehnout. I při těch drobných úkolech běžných spojených s těmi běžnými pracemi, v tom může vynikat. Je na něj spoleh třeba...no může být. Může reprezentovat tu školku v nějakých činnostech. Řekněme vystupování, pěvecký soutěže... když děláme nějaký přednes pro rodiče na besídce, může to doplnit, obohatit nějakým výstupem individuálním apod.“

D: „V jakých oblastech dle Vás se projevuje nadání nadaného dítěte?“

R7: „Tak to jsou všechny ty oblasti jako interpersonální, sociální. Jak říkám měl bych je znát, ale neznám je jo. Kulturní. Prostě někdo je dobrý v těch technických oblastech jo.“

D: „Je podle Vás nadání spíše vrozené nebo získané?“

R7: „No abych to teď nepopletl, jo. Myslím si, že je to vrozený, že je to v genech, ale potom se to dál rozvíjí v talent a genialitu. Takhle těch stupňů je několik. Já vím, že je nadání talent a genialita. Tak myslím si, že to nadání je vrozený. Myslím si, že je to vrozená vloh, která vyplývá z nějaký genetický informace, z lidí, který to dítě vyrobily jo.“

D: „Jak můžete nadání v mateřské škole rozvíjet?“

R7: „Můžu ho rozhodně rozvíjet. Ale ten učitel nesmí bejt guma. Nesmí bejt lama a musí to chtít, musí to objevit. Přizpůsobil bych to na oblasti, ve kterých bych se domníval, že to dítě vyniká. To znamená, že já podporuju toho chlapečka, co u nás je, a když je potřeba třeba vysvětlit nějakou hru třeba, tak to tak nastrčím a řeknu: „Tak Tobiáš vysvětlí“, jak na to a doplňuju ho a pochválím ho. Anebo, když jdeme ven, tak já s ním

ochotně hraju tu hru a dávám mu linku a říkám mu pozor, je tam výluka, jo a hlaste se. Snažím se ho prostě podpořit, ale zároveň prostě dbát na to, aby se úplně nevymanil, nevyčlenil z toho vzdělávacího programu.“

D: „Myslíte si, že lze identifikovat nadané dítě v mateřské škole? A pokud ano, tak jak byste postupoval, pokud byste měl podezření, že se jedná o nadaného žáka?“

R7: „Myslím si, že ano, akorát potom bych si to potřeboval nějak ověřit. A první, s kým bych to řešil by byli rodiče jo. Že bych si je zavolal a řekl bych jim, co to jejich dítě má nejvíc rádo a v čem dle mého vyniká. V čem je jako dobrý. Ale předtím jako musí probíhat to pozorování delší dobu, protože ty rodiče pozvu, oni si najdou svůj vlastní čas jo... a já musím mít nějaký sepsaný materiál a důvody proto, abych si je zavolal jo. Zase pokud bych se tím dál chtěl zabývat a vytvořit pro něj nějaký individuální program, tak už ve spolupráci s rodiči. Jestli to vůbec vědí, jestli se o něj zajímají jo a tak dále. Prostě aby to nebylo bezpředmětný.“

D: „Jaké byste volil metody práce s nadaným žákem v mateřské škole?“

R7: „Toto je pro mě tenká rovina, protože bych to potřeboval nastudovat jo. Ale určitě bych postupoval podle nějakých odborných příruček. Něco bych si přečetl, vím, že je spousta publikací, který se zabývají tímhle problémem. Ale vyloženě metody teď mě nenapadají.“

Seznam zkratk

- IVP** individuální vzdělávací plán
- MŠ** mateřská škola
- PPP** pedagogicko-psychologická poradna
- Sb.** sbírka
- ŠVP** školní vzdělávací program